

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И ПРЕЗИДЕНТ И УКАЗ

Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтхэм
яхьылагъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ ехьылагъ» зыфиорэм тегъэпсыхьагъэу унашъо сэшъы:

1. Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтхэмэу мы кыкълъыкхэрэр ухэсыгъэнхэу:

Ацумыжъ Казбек Гъучыпсэ ыкхор — Адыгэ республикэ общественнэ организациеу «Шэныгъ» зыфиорэм итхьамат;

Барташук Генрих Владимир ыкхор — заом, Гофшэным, Утэшыгъэ Къуачлэхэм ыкхор Адыгэ Республикэм ихэбзэухъумэкхо органхэм яветеранхэм (пенсионерхэм) яобщественнэ организациеу итхьамат;

Владыкэу Тихон (Лобковский Владимир Иван ыкхор) — Мыекъуапэрэ Адыгеимрэ яепископ;

Емыж Нурбий Мосэ ыкхор — Адыгэ Республикэмрэ Краснодар краймрэ ямуфтий;

Ильясов Алям Шагий ыкхор — Адыгэ республикэ общественнэ организациеу «Къэндзал культурнэ-просветительскэ обществэу «Дуслык» зыфиорэм итхьамат;

Куценко Борис Алексей ыкхор — Пшызэ шьолъыр къэзэкъ обществэм и Мыекъопэ къэзэкъ отдел иатаман;

Мэшбэшэ Исхьакъ Шумафэ ыкхор — общественнэ организациеу «Адыгеим итхакхэм я Союз» зыфиорэм итхьамат;

Спиров Аристотель Авраам ыкхор — урымхэм я Адыгэ республикэ общественнэ организациеу «Арго» зыфиорэм итхьамат;

Усгэ Руслан Байзэт ыкхор — профсоюзхэм яорганизациехэм я Адыгэ республикэ чыпхэ объединениеу «Адыгэ Республикэм ипрофсоюзхэм я Федерацие» зыфиорэм итхьамат;

Хьэпэ Арамбий Юсыф ыкхор — Адыгэ Республикэм иобщественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхьамат.

2. Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтхэмэу мы Указым тетэу аухэсыгъэхэм Общественнэ палатэм зэкхэ хэтхэм фаехэм яигъэ-къун бжж ихьанхэу игъо афэлъэгъугъэнхэу.

3. Зыкхэтхэрэ мафэм шыублагъэу мы Указым къуачлэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЪАКЪУЩЫНЭ Аслъан къ. Мыекъуапэрэ, гъэтхэпэм и 30, 2010-рэ ильэс
N 36

ЯГУАПЭУ ЦЫФХЭР ХЭЛАЖЬЭХ

Зыныбжъ ильэсипшымы кыщымыкхэрэ автомашинэхэр фаехэм алахыжъынхэшъ, ащ кыкълэкхэрэ сомэ мин 50-м хахъо фашыгъэ автомашинэкхэрэ цыфхэм къащэфынхэ фитхэу зыгъэпсырэ къэралыгъо программэу Урысыем шагъэнэфагъэм телевидениемкхэ рекламэ шуклае пылыгъ. Мы юфтхьабзэм хэлэжьэнхэу тиреспубликэ щыпсэухэрэм амал ялэштми цыфхэм тэрэзэу ашлэштгыгъэп. Ау, тлэкху нахъ гужъуагъэми, ар гъэтхэпэм и 19-м Адыгеим шаублагъ ыкхор бэмэ кызыфагъэфедэ-мэ зэралоигъор шлэхэу къэнэфагъ. Ащ фэгъэхьыгъэ тхыгъэр я 3-рэ нэклубгъом ит.

ПСЭУАЛЪЭХЭМ ЯШЫНКІЭ ФЕДЕРАЛЬНЭ ГУПЧЭР АДЫГЕИМ КЪЫДЭІЭПЫІЭШТ

Адыгэ Республикэм и Президентэу Тхьакъушынэ Аслъан пшыгъылыгъэу кыфигъэууцугъэм диштэу АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат мы мафэхэм Москва щылагъ ыкхор УФ-м спортымкхэ, туризмэкхэ, ныбжьыкхэ политикэкхэ иминистрэу Виталий Мутко злуклэгъу-зэдэгъуцылэгъу дырилагъ.

АР-м и Правительствэ ипашэ игъусагъэх АР-м физическэ культурэмкхэ ыкхор спортымкхэ и Комитет итхьаматэу Хьасанкъо Муратрэ Къэралыгъо учреждениеу «Строй-казачик» зыфиорэм ипашэу Абредж Аслъанрэ.

Федеральнэ ведомствэм ипашэ зэдэгъуцылэгъоу дырилагъэм гъэцэкхьынкхэр зэралылэгъэ республикэ стадионым иухыжъын ыкхор псауныгъэр зыщэгъэпытэрэ комплексмрэ бассейнымрэ яшлын пэлухьашт ахыщэм егъэжаплэу фэхьыгъэр юфгыгъо шхьагъэу кыщалэгъыгъэх.

Виталий Мутко злуклэгъоу дырилагъэм Къумпыл Мурат кызырешчиуагъэмкхэ, Мыекъуапэ шагъэцэкхьыгъэр стадионым епхыгъэ юфгыгъохэр псынхлэу зэшлохыгъэнхэм пае АР-м и Правительствэ кытефэрэр зэкхэ егъэцэкхэ. Республикэ стадионым псэолъэшлэ юфшлэхэр щылыгъэкхотэгъэнхэм фэшлэ сомэ миллион 50 хьурэ федеральнэ транш Адыгеим кызырэфатлупшыштымкхэ бгъуитлупм зэзэгъыныгъэ зэдэшлэгъ. Республикэ бюджет-

ми сомэ миллион 10 кытлупшышт. Юфшлэхэр зэралыкхуагъэхэрэм елытыгъэу, ильэсэу тызыхэтхэм иятлонэрэ ильэсныкхэ федеральнэ гупчэм кытлупшышт ахыщэм джыри сомэ миллион 50 кыхагъэхьон алъэкхышт. Шьугу къэдгъэкхыжъын блэкхыгъэ ильэсымы объектхэм игъэцэкхьыжъын сомэ миллион 80 зэрэпэлугагъэхьагъэр, ащ шышэу процент 20-р республикэ бюджетым кызырешчиуагъэхэр.

Адыгеим икхэлэ шхьагъэ спорт псэолъагъэхэр шыгъэпсыгъэнхэм злуклэгъум хэлэжъагъэхэр тегушылагъэх. Джырэ уахыгъэ ехьулэу бассейнымрэ псауныгъэр гъэпытэгъэным икомплексрэ зыщашышт чыгулахьхэр агъэнэфагъэх, проектнэ-сметнэ документациери агъэхьазыргъ.

Зэфэшлэгъэ бассейнэу сомэ миллион 140-рэ зытефэщтыр республикэ стадионым дэжъ шагъэпсынхэу ары зэрэахыгъагъэр. Охьтабэ темышлэу ащ ишлын рагъэжъэшт, апэрэ юфгыгъохэм апэлухьашт сомэ миллион 13-р республикэ бюджетым кыхахыгъах.

Псауныгъэр зыщэгъэпытэрэ комплексым ишынкхэ Ізпылэгъу къафэхьышт Урысыем иполитическэ партиеу «Единэ Россие». Фундаментым, инженернэ коммуникациехэм ягъэпсын апэлухьашт сомэ миллион 66-р республикэ бюджетым кытлупшыгъ. Гъучымы хэшлыкхыгъэ констркциехэмрэ спорт оборудованиемрэ ыпкхэ хэмылэу «Единэ Россием» ишыуагъэкхэ Адыгеим кыкхотэгъэхьагъэшт. Объектым ишлын мы ильэсымы рагъэжъэшт, ащ сомэ миллион 280-рэ фэдиз пэлухьашт. Комплексыр зыщашышт чыпхэм кыпышышлэ чыгу гектари 9-м теннис, волейбол, баскетбол площадкэхэр ашагъэпсыштыгъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

**2010-рэ ИЛЬЭСЫМ ИЯТІОНЭРЭ МЭЗИХ
ГЪЭЗЕТКІЭТХЭГЪУР МАКІО!**

**«АДЫГЭ МАКЪЭМ»
ИНЫБДЖЭГЪУ ЛЪАПІЭХЭР!**

Федеральнэ почтэм икхутамэу Адыгэ Республикэм щылэм иотделениехэм, ООО-у «Адыгея-Интерсвязь» зыфиорэм икиоскхэм ыкхор «Адыгэ макъэм» иредакция дэжъ щыт киоскым лъэпкхэ гъэзетыр мэхирэ кышыуфэкхоным фэшлэ мыщ фэдэ уасэхэмкхэ почтэм иотделениехэм шыуащыкхэтхэн шыульэкхышт:

— индексэу 52161-р зытетэу тхьамафэм 5 кыдэкхырэ гъэзетэу нэклубгъуи хьурэм — **сомэ 399-кхэ**;

— индексэу 52162-р зытетым (фэгъэкхотэныгъэ зилэхэм апае) — **сомэ 380-рэ чапыч 88-кхэ**;

— индексэу 14289-р зытетэу тхьамафэм зэ кыдэкхырэ бэрэскъо номерэу телепрограммэр зыдэлъыштым — **сомэ 150-кхэ**.

«Адыгэ макъэм» иредакция дэжъ щыт киоскым тигъэзет кышышшутхыкхын шыульэкхышт **сомэ 138-кхэ**. (Мыщ шыклатхэхэрэм ежъ-ежырэу гъэзетыр киоскым члахыжъыгъэ ашышт);

ООО-у «Адыгея-Интерсвязь» икиоскхэм шыуащыкхэтхэн шыульэкхышт **сомэ 150-кхэ**;

Корпоративнэ шыкхэм тетэу къалэу Мыекъуапэ дэт хызмэтшлалэхэм, организациехэм, учреждениехэм гъэзет экзэмпляр 15-м кышымыкхэу ашыклатхэхэрэм — **сомэ 200-кхэ**.

Шыклатх лъэпкхэ гъэзетым!

Адыгэ Республикэм и Президентрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ лъэшэу гухэкхэ ашыхьугъ Адыгэ Республикэм промышленностымрэ инфраструктурэмрэкхэ иминистрэ иапэрэ гуадзэщтыгъэ Шумейко Виктор Иван ыкхор идунай зрихьожьыгъэр ыкхор ащ игупсэхэмрэ илахылхэмрэ афэтхьаусыхэх.

ЩЫПЭНЫГЪЭМ КЪЫЗЫДИХЬЫГЪЭ ЗЭХЪОКЫНЫГЪЭХЭМ АДИШТЭУ

Урысые Федерацием и Премьер-министрэу Владимир Путиным зэхичэгъэ видеоконференцием тикъэралыгъо ит апшгэрэ еджэпИи 5 хэлэжыагъ. Ахэм зэу ащыщыгъ Адыгэ къэралыгъо университетри. Иофыгъо шъхьагъо зытегушылагъэхэр Урысыем апшгэрэ профессиональнэ гъэсэныгъэмкIэ исистемэ хэхъоныгъэхэр егъэшлыгъэнхэмкIэ непэ амалэу щыIэхэр арых.

Видеоконференцием хэлэжыагъэх Саранскэ, Калининград, Владивосток ыкIи Новосибирскэ ащылэ апшгэрэ еджапIэхэм япашгэр.

Адыгеир Иофтхьабзэм къышагъэлэгуагъ — АКЪУ-м иректорэу Хъунэго Рэщыдэрэ УФ-м и Къэралыгъо Думэ зэхичэгъэ зэнэкъокъоу «Моя законотворческая инициатива» зыфиорэм теклоныгъэр къы-

щыдэзыхыгъэу, юридическэ факультетым ия 5-рэ курс шеджэу Хъот Зарэрэ.

Наукэмрэ гъэсэныгъэмрэ IэпыIэгъу афэхъугъэным, ВУЗ-хэм яинфраструктурэ хэхъоныгъэхэр ягъэшлыгъэным, ахэм екIоллакIэхэр къафэгъотыгъэнхэм, шIэныгъэлэжыагъэным грантхэр афэгъэшлыгъэнхэм (джырэ лъэхъан ар сомэ миллиони 150-м кIэхъэ), щыIэны-

гъэм къызыдихыгъэ нэмыкI зэхъокыныгъэхэр гъэфедэгъэнхэмкIэ УФ-м и Правительствэ зэшлунырэ Иофыгъохэм Владимир Путиныр кIэкIэу къа-тегушылагъ.

Федеральнэ гупчэм къытIу-пшырэ ахыщэр зэрагъэфедэрэ, объектыкIэу ашIыгъэхэм яинфраструктурэ зыфэдэр, нэмыкI гъэхъагъэу щыIэхэр УФ-м и Правительствэ ипашгэрэ еджапIэхэм япашгэрэу Иофтхьабзэм хэлэжыагъэхэм.

Адыгэ къэралыгъо университетым инаучнэ библиотекэу зэтырагъэпсыхыагъэм чIэсхэу республикэм илIыкIохэр видеоконференцием хэлэжыагъэх.

(Тикорр.).

ЗИПШЪЭРЫЛЪХЭР ЗЫМЫГЪЭЦАКIЭХЭРЭМ ПЫТАГЪЭ ХЭЛЪЭУ АДЭЗЕКIОЩТЫХ

ЛэжыапкIэм итын, ИофшIэным ифитыныгъэхэр мыукъогъэнхэм, хъакъулахъхэм ыкIи угъоинхэм язаконодательствэ къыдилыгътэрэ лъэныкыохэр гъэцэкIэгъэнхэм алъыплъэрэ межведомственнэ комиссиесу Адыгэ Республикэм щы-зэхашагъэм зичэзыу зэхэсыгъо мы мафэхэм илагъ. Ащ иIофшIэн зрищыагъ АР-м финансхэмкIэ иминистрэу Долэ Долэтбий. Иофтхьабзэм къырагъэблэгъагъэх чIыфэ зытелъ организациехэм, предприятиехэм япашгэрэу ябухгалтер-хэмрэ.

ШIокI зымыIэ пенсие страхованиямкIэ страховоу тынхэр зытыхэрэ предприятиехэм ыкIи организациехэм тын дисциплинэр зэрагъэцакIэрэм изытет фэгъэхыгъагъ апэрэ Иофыгъоу зэхэсыгъом къекIоллагъэхэр зытегушылагъэхэр. Мыщ епхыгъэу доклад къышIыгъ УФ-м ПенсиехэмкIэ фондм и Адыгэ республикэ Къутамэ ипашгэрэу Къулэ Аскэрбий. Ащ къызэрэхи-гъэщыгъэмкIэ, 2010-рэ

илъэсым щылэ мазэм и 1-м ехъулIэу мы лъэныкыомкIэ республикэм иорганизациехэм ыкIи ипредприятиехэм чIыфэу ателыгъэр сомэ миллион 261,1-рэ хъуштыгъэмэ, джырэ лъэхъан ар тIэкIу нахь макIэ ашIын алъэкIыгъ. Ау гумэ-кIыгъоу, шыкIагъэу щылэр макIэпышъ, ахэм ядэгъэзы-жын псгъуми анаIэ тырагъэ-тын фаеу ылытагъ. Иофыгъоу къэуцухэрэ зэшIохыгъэнхэм

пае АР-м и Правительствэ, муниципальнэ образованиехэм, суд приставхэм, шIокI зымыIэ медицинэ страхованием и Фонд, нэмыкI структурэхэм яIо зэхэлъэу зэдэлэжыэнхэ ыкIи зипшъэрылхэр тэрэзу зымыгъэ-цакIэхэрэм пытагъэ хэлъэу уадэзекIон зэрэфар А. Къулэм къылуагъ.

Нэужым Иофтхьабзэм хэлэжыагъэхэр чIыфэ зытелъ предприятиехэм ыкIи организациехэм ялIыкIохэм ядэгъэх, хэкIыпIэу щыIэхэр къагъэнэ-фагъэх. Зэхэсыгъом хэлэжыа-гъэхэр нэмыкI Иофыгъохэм атегушылагъэх, унэшго гъэнэ-фагъэхэри ашIыгъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.
Сурэтыр Iэшъынэ Аслъан тырихыгъ.

АДЫГАБЗЭМ ИДЭХАГЪЭ ЗЭХАРАГЪАШIЭ

УсэкIошхоу Хъаткыо Ахъмэд ыцIэкIэ щыт Хъатыгъужыкыое гурыт еджапIэу N 6-м ны-дэлъфыбзэм иIэшIугъэ еджакIо пэпчъ лыгъэлэсыгъэным Иофыбэ щыдашIэ.

БэмышIэу, адыгабзэм имэфкI хиубытэу, якъуаджэ къышчыгъэу, шапIугъэу, джы илъэ-сыбэ хъугъэу унагъо иIэу Мамхыгъэ щыпсэу-рэ бзылфыгъэу Хъагъундэкъо Щамсэт ищыIэныгъэ ыкIи итхэн гъогу, усэн Иофым зэ-рэфежыагъэр, къыдэхъугъэр, къыдэмыхъугъэр зыфэпIощтхэм афэгъэхыгъэ литературнэ урок щыцэхашгъагъ. Ащ анахъэу зыщытегушы-лагъэхэр Щамсэт ятIонэрэ тхылъыкIэу «Къытферэпс ренэу Тыгъэр» зыфиорэр ары.

Иофтхьабзэм хэлэжыагъэх я 7 — 10-рэ клас-схэм ашеджэхэрэр. Анахъ агу рыхыгъэ усэхэу «Сиadyгабз», «Сильэпкъы гупс», «Сят», «Хъу-сен», «Усэр къэкIо» зыфилохэрэм ахэр къа-джагъэх. Адыгэ къоджэдэс бзылфыгъэм ып-

шъэ илъ ыкIи ифэгъэ Иофыбэм акIыIужыэу, усэн лъагъор къызэрэхихыгъэр, илъэсыбэ ыбгъэ дэлъэу къырихыахыгъэр зэкIэ тхылъ зэришIыгъэм кIэлэегъаджэу Нэшъулъэщэ Сау-дэт анаIэ тыраригъэдзагъ.

ЕджапIэм ибиблиотекарэу Шымыгъэхъу Мае урокым изэхэщэнкIэ дэгъоу къадэлэпылагъ. Щамсэт иапэрэ тхылъ цIыкIоу «Гум къыкIырэ гупшысэхэр» агу ащ къыгъэкIыжыгъ, къари-тыгъ, тхылъыкIэу «Къытферэпс ренэу Тыгъэр» къызэрэдэкIыгъэри еджапIэм шаригъэшлагъ.

Хъагъундэкъо Щамсэт иусэхэр, ирас-каз кIэкIэхэр адыгэбзэ зэкIу дахэкIэ тхыгъэх, ушый гъэнэфагъэхэр ахэм ахэлъых, пIуныгъэ мэхъанэ яI.

Хъагъундэкъо Щамсэт итхылъыкIэ ыгъэрэ-загъэхэу «ГъогумафI!» раIуагъ, авторым къа-ригъэшгъэ тхылъхэр егъэджакIуи еджакIуи арагыгъэх.

(Тикорр.).

ТыфэгъушIо!

ТилъапIэу, шIу тлъэгъоу Шъхьэлэхъо Нинэ Хъа-джымос ыпхъум ыныбжэ илъэс 80 зэрэхъурэм фэшI гу-фэбэныгъэ хэлъэу тыфэгъушIо!

Къыгъэшлагъэм щыщэу илъэс 60 Iэпэ-цыпэм цIыфхэм яп-сауныгъэ къэухъумэгъэным хьалэлэу ар фэлэжыагъ, непи фэлажэ.

Ипсауныгъэ къыкIимычэу, илъфыгъэхэм яхъяр ищы-Iэныгъэ къыгъэдахэу, игупсэхэм яфэбагъэрэ ягукIэгъурэ къылылIэсхэу бэрэ джыри къытхэтынэу фэтэлэ.

Иунагъорэ иIахылхэмрэ.

ИофшIэныр

ПЧЪАГЪЭХЭР ЗЫПКЪ ИУЦУАГЪЭХ

Адыгэ Республикэм цIыф-хэм ИофшIэн ягъэгъотыгъэ-нымкIэ икъэралыгъо къулыкъу и ГъэIорышIапIэ тхьамэфэ телыгъэ мониторингэу зэхичэ-рэм къызэригъэлъагъорэмкIэ, аужырэ тхьамафэхэр е гъэтхэ-пэм и 17-м къышчыулагъэу мэлылфэгъум и 7-м нэсырэ пIалъэр пштэмэ, Иоф зышIэн зылъэкIынэу Адыгеим исхэм ащыщхэу лэжыапIэ зымыIэхэм япчъагъэ проценти 3-м пшIэнэ зытIу къехъугъэу, а зы шапхэм ренэу ит пIон плъэкIышт. А пIалъэм къыкIоцI агъэлажэ-хэрэм япчъагъэ нахь макIэ зэрашIыщтым ехыылIэгъэ унашго зэрашIыгъэм фэ-гъэхыгъэ къэбархэр ГъэIо-рышIапIэм мылыкIу ишIыкIэ зэфшъхьафхэр зыгъэфедэхэрэ предприятие ыкIи организа-циябэмэ къылыгагъэлэсыгъэх.

Аужырэ тхьамафэм е мэ-лылфэгъум и 7-м ехъулIэу аугъоигъэ къэбархэм къызэ-рагъэлъагъорэмкIэ, ИофшIэн зи-мыIэхэм япчъагъэ проценти 3,1-м нэсыгъ. А пIалъэм ехъу-лэу ИофшIэн зымыIэкIэ алъы-тагъэхэр нэбгырэ 210-рэ, лэжыапIэ зымыIэкIэ алъытэхи, учетым хагъэуцагъэхэр нэ-бгырэ 6472-рэ.

Аужырэ мэфиблым къыкIоцI агъэлажэхэрэр нахь макIэ зэрашIыщтхэм ехыылIэгъэ къэ-бар ГъэIорышIапIэм къылыгъ-зыгъэлэсыгъэхэр организаци-итф мэхъу. Ахэм ащыщых Урысые Федерацием и Сбер-банк и Адыгэ къутамэу номе-ррэ 8620-рэ зилэу ыкIи нэбгы-рэ 562-рэ зыщылажэрэр, Крас-нодар таможенэ и Адыгэ та-моженнэ постэу къулыкъушIэ 47-рэ зылутыр. ЗыцIэ къетIуа-гъэхэм ясатырэ хэтых АР-м и МВД хэгъэгъу кIоцI ИофхэмкIэ иотделениеу Джэджэ районым щыIэр. Ащ нэбгыри 123-м къу-лыкъур шахьмэ, пчъагъэр нахь макIэ ашIынэу агъэнэфагъ. Джащ фэдэх зIухыгъэ акцио-нер обществэу «Тульскэ ГАТП»-р, хэгъэгъу кIоцI Иоф-хэмкIэ поселкэу Тульскэм шылэ отделением и ОВО. Зым — нэбгырэ 15, ятIонэрэм нэбгы-рэ 18 ащэлажэ.

Аужырэ тхьамафэм зы пред-приятие закъу ИофшIэгъу пIалъэр гъэкIэкIыгъэным ехы-лэгъэ унашго зышIыгъэр. Ар муниципальнэ предприятиесу «Хъатикъуай» зыфиорэр ары. Ащ Iут нэбгырэ 15-м тхьама-фэм къыкIоцI сыхат 20 нылэп Иоф зэришIэщгъэ агъэнэфагъэр.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

ШАПХЪЭХЭР АУКЪОХЭУ ПРОКУРАТУРЭМ ЕГЪЭУНЭФЫ

Социальнэ, медицинэ, гъэсэныгъэ учреждениехэм ачIэс цIыфхэм ящынэгъончъагъэ къэухъумэгъэным пае къэра-лыгъо хэбзэ ыкIи чIыпIэ зыгъэIорышIэжынылэ органхэм япашгэрэу къатефэрэр зэрагъэцакIэрэм епхыгъэ уллъэ-кIунхэр АР-м и Прокуратурэ зэхещэх.

ЦIыфхэр ренэу зычIэсыхэрэ социальнэ унэхэу АР-м итхэм яреестрэ учреждение 25-рэ хэхъэ. Зэфэхысыжыагъэу къы-зэрагъэлъагъорэмкIэ, 2009-рэ илъэсым ауплъэкIугъэ учре-ждениехэм ащыщэу 8-м хэу-кыоныгъэу ашIыгъэхэр джыри дагъэзыжыгъэхэп. УФ-м иза-конодательствэ диштэу, мэ-шIогъэкIосэным ишапхъэхэр зыукъогъэ пащэхэм япшъэ-рылхэр тэрэзу агъэцэкIэнхэм, шыкIагъэу яIэхэр дагъэзы-жыныхэм АР-м и Прокурату-рэ ыналэ тырегъэты.

2010-рэ илъэсым Прокурату-рэм зэхичэгъэ уллъэкIунхэм къызэрагъэлэгуагъэмкIэ, Красногвардейскэ районым ит къэралыгъо учреждениехэу «Нэжъ-Иужьхэм ыкIи сэкьат-ныгъэ зилэхэм япансионат», «Адэмые психоневрологи-ческэ унэ-интернат», «Адыгэ республикэ хэушъхьафыкIыгъэ гурыт еджэпIэ-интернат» зы-

филохэрэм япашгэрэу законом къыдилыгътэрэ шапхъэхэр амыгъэцакIэхэу агъэунэфыгъ. ЕджэпIэ-интернатым гъомы-лапхъэхэр езыхгъэолIэрэ ООО-у «Фэдз» зыфиорэм идиректор ахэм ягъэсэу административ-нэ правэукуоныгъэхэм алъэ-ныкыокIэ Иофыгъуи 3 къапа-гъэтэджагъ.

Джащ фэдэу, Мыекъопэ рай-оным ит Абадзехскэ унэ-интер-натэу нэжъ-Иужьхэр ыкIи сэ-кьатныгъэ зилэхэр зыщылажэ-хэм шапхъэу щыIэхэр шамы-гъэцакIэхэу къыхагъэшчыгъ.

Илъэсэу тызыхэттым иапэрэ мэзищ гъэсэныгъэм, медицинэ ыкIи социальнэ мэхъанэ зилэ объектхэм япашгэрэу гъо-гогу 17-рэ законыр аукуагъэу Прокуратурэм ыгъэунэфыгъ. Дисциплинарнэ ыкIи админист-ративнэ пшъэдэкIыжэ нэбгыри 9-мэ арагъэхыгъ, тапэкIи а ИофшIэныр лъагъэкIотэшт.

Адыгэ Республикэм и Прокуратурэ.

ЖЫ ХЪУГЪЭ АВТОМАШИНЭХЭР ТЫЖЬЫГЪЭНХЭР

Ягуапэу цыфхэр программэм хэлажъэх

(Апэрэ нэклубгъом кыщежъэ).

Машинэжъхэм яыхыжъынклэ программэр зырагъэжъэнэу агъэнэфэгъэ палъэри кьалогъагъ. Ащ емылътыгъэу УФ-м и Премьер-министрэу Владимир Путинэм ипредложение тегъэпсыкыгъэу пэшлорыгъэшъэу агъэнэфэгъэ палъэм нахь пасэу, гъэтхэпэм и 8-м, ащ игъэцэкълэжъын рагъэжъагъ. Ыужым ащ ехыылэгъэ къэбархэу зэхэтхыщтыгъэхэм къэралыгъо программэр зыщагъэцэкълэжъышт регионхэм Адыгэ Республикэри, Краснодар крайри ахьмыфагъэхэу кытцагъэхъуштыгъ. Ау йофыр ащ темытэу кычлэкълэжъыгъ, Мыекьуапи жъы хъугъэ автомашинэхэр щалахыжъых, джащ фэдэу йыхыплиты Краснодар крайми итых. Къэралыгъо программэм игъэцэкълэжъын шапхъэу пылхэм защыдгъэгъуазэ тшлонигоу а йофшлэныр зыщагъэцэкълэ акционер обществэу «Адыгея-Лада» зыфилорэм игенеральнэ директорэу Нэгъой Нурбий зыудгъэклагъ.

— Тиакционер обществэ Волжскэ автомашинэшл заводым епхыгъэ предприятиеу шыт, — ащ кытфелуатэ йофшлэпэм зэхэщаклэу илэм клэкълэу тыщицгъэгъуазэзэ. — Акциехэм япроцент 70-р «АвтоВАЗ»-м ылэ илэ. Тэ пшъэрылхэу тилэр заводым кыдигъэкълэ машинэ лъэпкхэр цыфхэм ятцэнхэр, джащ фэдэу ащэфыгъэхэу зигарантие имыкыгъэхэм яфэлэ-фашлэхэр афэдгъэцэкълэнхэр ыкли кытэуаллэхэрэм яавтомашинэхэр афэтшлыжъынхэр ары. Адыгеимклэ тэрынылэп жъы хъугъэ автомашинэхэр аыхыжъыгъэнхэм ыкли ахэм ачылпэкълэ ежъхэр зыфэхэ автомашинэ лъэпкхэр ящэгъэнхэм хэлажъэрэ. Тэщ фэдэ дилерхэу автотозаводым 140-м ехъу ил. Заводым илыкълэ таджэ кьагъэ-кьуагъэу, ары алахыжъырэ авто-

машинэхэр зыуплэкълэхэрэр, ищыклэгъэ тхылхэри ащ егъэхъазырых.

Зыцлэ кьетлогъэ программэм игъэцэкълэжъын мэфэкълэ шлыкълэу гъэтхэпэм и 8-м Урысыем шырагъэжъэгъагъэми, Нурбий кызыриуагъэмклэ, тлэкълэу ащ нахь класэ хъугъэу, нэмыклэу кьэплон хъумэ, цыфхэр жажэхэрэ а йофыгъор гъэтхэпэм и 19-м ежъхэм Адыгеим шаублэгъагъ. Арэу шытми, плэлъэ клэкълым автомашинэ 40-м ехъу алахыгъ ыкли джащ фэдиз автомашини аращэгъах. Тызыхэт илээсым ишэклогъу и 1-м нэсырэ палъэм программэм игъэцэкълэжъын телытагъ. Непэ ехъулэу ОАО-у «Адыгея-Лада» зыфилорэм чэзыум нэбгырэ 600-м ехъу шыцхуцагъ.

— Нахьыбэмклэ кызыклэуп-

члэхэрэр автомашинэ нахь пыут лъэпкхэу ВАЗ-2105-р ыкли ВАЗ-2107-р арых, — лъегъэклаутэ Нурбий икьэлотэн. — Ау заводым джырэблагъэ писъмэу кытфигъэхъыгъэм кыщелэ ВАЗ-2105-м кычлэупчлэхэрэр чэзыум ащ нахьыбэрэ хэдгъуцэхэ мыхъуштыгъ. Цыфхэр кызыклэупчлэхэрэм фэдиз кыдигъэкълэныу непэ заводым амал илэп.

Чэзыум ухэуцоным ыкли жъы хъугъэ автомашинэр яптыжъынышъ, автомашинэклэ кьэпщэ-фыным шапхэу пылхэм тызаклэупчлэм, предприятием игенеральнэ директор ахэми тащигъэгъозагъ. Ащ кызыриуагъэмклэ, цыфхэр зыщыщыр кызыушы-хъагырэ паспортыр, автомашинэм итехническэ паспорт ыкли техталоныр зыдиыгъхэу пред-

приятием кьэклон фае. Документхэр зауплэкълэхэрэ уж кыщэфы шлониго автомашинэ лъэпкым ыллэ зэрытхэгъэ заявление йахышъ, чэзыум хагъэуцо. Ащ лъыпытэу лъэу тхыль кьэзытыгъэм къэбарэу пылхэр кьалэу Толъятти арагъэхъых. Цыфхэр жажэрэ автомашинэр Мыекьуапэ кызагъэсклэ, чэзыум хэуцагъэм макъэ рагъэлэу, нэужым ищыклэгъэ тхылхэр ратыхышъ, автомашинэр ГАИ-м иучет кыхарегъэтхыкыжъы. Яптыжъышт автомашинэр сыдми цлэ илэ кьодыеклэ уигухэлхэр кыбдэхъуштыгъ. Ащи шэпхъэ гъэнэфагъэхэр пылхы. Яптыжъышт автомашинэр заводым кызыдегъэкълым зэрэщытыгъэм фэдэн фае. Сыда ащ кыкылырэр? Двигательри, аккумуляторри, тельсхыаплэхэри, аужыпкэм, шэрэхъ запаскэри игъусэнхэ, апчэу хэлгыгъэхэр хэлхынхэ, нэмыклэу кьэплон хъумэ, заводым кызыдегъэкълым зэрэщытыгъэ комплектым фэдэн фае. Ау, гушылэм пае, двигателыр кытеуагъэмэ е нэмыкл дагъо

горэ илэмэ, зыкыпшлуагъэ-нэштгэл.

Нурбий кызыриуагъэмклэ, къэралыгъо программэр автомашинэ мин 200 аыхыжъыгъэным телытагъ. Непэ ехъулэу Урысыем экълэмклэ автомашинэ мин 40 фэдиз щалахыжъыгъ. Ащ фэдэу мы йофыр псынклэу клон хъумэ, программэр нахь пасэу зэфашыжъынклэ мэхъу.

Джы уасэхэм яхылагъэу гушылэу заулэ кыххэдгъэхъо-жышты. ВАЗ-2107-м сомэ мин 170-рэ ыуас. «Калинэклэ» заджэхэрэм уасэу илэр сомэ мин 267-м кыщыублагъэу мин 330-м нэсы. Ар зэлъытыгъэр комплектациер ары. Ахэтых аварие кьехъулэмэ цыфхэр хэмыклэодным пае шъхъантэхэр зигъусэхэр, кондиционер зыхэтхэр, нэмыклэ шлыкълэ зилэхэр. Джащ фэдэу гъэпсыгъэх адрэ автомашинэ лъэпкхэри. ВАЗ-144-клэ заджэхэрэм — сомэ мин 248 — 254-рэ, «Приорэм» — сомэ мин 310 — 360-рэ ауас.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Хэта кьуаджэм хэкълыр кьыдэзытакъорэр?

Теуцожь районым игупчэу Пэнэжыкьуае псыхъо цыкълэу Пклэшъэ клонцырэчъышъ, тлоу егошты. Ащ кыххэкълэу унагъохэр икыхы-икыхъу инэпкхэм аклэрысых. Илээс пчъагъэклэ узэкълэбжъымэ, а псыхъор кьабзэщтыгъэу, цыфхэми ягъэпсэ-фылагъэу, зыщагъэпскыштыгъэу, пчэжъыхэри хъоуе хэсыщтыгъэу кьалотэжъы.

Нэужым Пклэшъэ цыкълэу ышъо зыхъожы, «кукуум игъыбзэ» кыришъэу хъугъагъэ. Къэбзэ йоф илэжыгъэп, зыщыбгъэпскыжъынэуи шытыжъэп. Псыр шлоркы, лае, шлони хъугъэ.

Къехъулагъэми зи шъэф хэлъэп — ар экълэми ашлэ, алъэгъу, агу кьео. Джа псыхъо цыкълэу инэпкхэм зэфэдэкълэ унагъохэм хэкълыр арагъэхъохы, зэхуацлэлэ. Ащ дакълэу, а нэпкхэм чыгышхэхэри куандэхэри илээс экълэжыкълэхэм кьатекълэхи, мзэ пырыпыцоу, ухъхъажъыни ухэплэжъыни умылгъэклэу хъугъагъэ. Етлэ-пшэхъо зэхэлъэу, чыгыгъуэгъэж ыкли нэмыклэ шлоуе псыхъор кьуимэ кыздихыхэрэми Пклэшъэ ипсыкълэу-

плэ агъэсэиштыгъ, зэщагъакъо-щтыгъ.

Зэп ыкли тлоу ягупсэ псыхъо итхъамыкълэгоу фэгъэхъыгъэ йофыгъохэр кьуаджэм ицлыфзэхэхэхэм кьащалэтэу зэрэзэхэтхыгъэр, район гъэзетми, тэ йоф зыщытшлэрэ «Адыгэ макъэми» кьарыдгъахъэу кызырэхэкълэ-гъэр. Япсыхъо кьехъуллэрэр имылыуэу кьуаджэм цыкълэу ини зэрэдэмысыр зы щысэкълэ кьэдгъэлъэгъон.

Кощэгъу Рустам бэп кыгъэ-шлагъэр, ыныбжэ илээс 28-м нэмысызэ идунай ыхъожыгъ. Ар тхэкълэуагъэп ыкли усэкълэуагъэп. А клэлэ кьэжъэгъэклэ гъэшлэгъонэу, цыфмэ шлу алъэгъоу, шлушлэным, дэхэлоным афаблэрэр шылагъэмэ, лъэпкым илэ тэрэз зэрэхэкълыштым ущицгъэгъуэу шытыгъ. Пэсашъэ идунай зехъожъым, ащ фэгъэхъыгъэ тхыгъэшхо 2006-рэ илээсым

ищылэ мазэ тигъзет кьыдгъэхъэгъагъ. Ащ усэ цыкълэхэр ытхыныр иклэсагъ. Ахэм ащыщэу Пклэшъэ фэгъэхъыгъэм мырзуштыгъ кыщелэ:

Сипсыхъу, си Пклэшъэ, Къэрэуагъэу ущытыгъ. Тятэ кьысфелотэжъы Псынэклэчъыбэр кьыолушъа-шъэу,

Илээсыбэ зэрипхыгъэр. Джыс непэ уигырз макъэ Чылэр кьэгъэушъы, Уидэхэгъэ кьыгъэзэжъынэу Цыфхэр кьыпфэгъумэклых.

Ары, кьоджэдэхэр япсыхъо цыкълэу изытет зэригъэгъумэклыхэрэм шэч хэлъэп. Джары район администрацием илэшъхэтэтэу Чьут Теуцожь, Пэнэжыкьое чыплэ псэуплэм ипашъэу Ехъулэ Пшымафи йофым клэ-шакло фэхъухи, гъэрэкло Пклэшъэ икьуладжэ зыкларарагъэу кьэбзыгъэр.

Йофшлэнхэр зыгъэцэкълэгъэхэр поселкэу Лъэустэнхъаблэ дэт ПМК-7-у Хьокло Славик зипашэм шылажъэхэрэр арых. Къутырэу Колосым кьышырагъа-жъы, кызыэкълэлохэмэ, псыхъо кълэуплэр кьаукъэбзызэ Пэнэжыкьуае кьынэсыхи, ари кызыэрэнэкли, Мыекьуапэ иклэу Краснодар клорэ федеральнэ гъогушхор зэпачи, былымэхъо фермэм нэс агъэкъэбзагъ.

Сыд фэдэ Йофшлэнхэ кьуладжэм щагъэцэкълэгъэхэр? Километрэ тхыпаша агъэкъэбзагъэр? Ящэнэрэмклэ, Йофшлэнхэр зэрэ-

зэшлуахыгъэхэм егъэразэхэ? Мы упчлэхэм, нэмыкълэхэми яджэуапхэр задгъашлэ тшлонигоу зыудгъэклагъ Пэнэжыкьое чыплэ псэуплэм ипашъэу Ехъулэ Пшымафэ.

— ПМК-7-м ипашъэу Хьокло Славик ирабочхэми дэгъоу йоф ашлагъ, тагъэрэзагъ, — икьэлотэн кырегъагъэ Ехъулэ Пшымафэ. — Псыхъом икьуладжэ щыщэу къутырэу Колосымрэ Пэнэжыкьуае икьылблэ лъэныкьоклэ шылэ фермэжъымрэ азыфагу илэ километрилблэр елоллэлэ имылэу, умышлэжъынэу агъэкъэбзагъ. Сыда ашлагъэр? Псыхъо лъакъор ычлэкълэ нахь куу амышлэу, ишъомбгъуагъэклэ метрэ 12-м кыщамыгъакълэу кырыкълэуагъэ. Етлэ-пшэхъо зэхэлъэу, чыгыжъэу, нэпэмыклэ хэкълэжъы-бжъэу кьыдатэкъугъэхэр экълэуагъаехи, дащыгъэх. Къулэджэ клонцыр мзэ гъэкълэгъэ зэхэлъэшъуагъэ хъугъагъэ, чыгышхэхэри дэтыгъэх. Зэкълэ кьыратхы, цырауи, нэмыклэу псыхъом инэпкхэм кьатекълэгъэхэри зэхэхэгъэзыхыи зэхуапклэти дащыгъэх ыкли кьэбзэ-лэабзэу кьулэджэ клонцыри инэпкхэри кызырэгъэфэжъыгъэх. Зэкълэ Йофшлэнхэм сомэ миллион 16 атефагъ.

Корр.: Йофшлэнхэм зи щы-клагъэ афэхъугъэба?

Е.П.: Зэкълэ дэгъу, дахэ хъугъэ. Чыплэ закъо горэм, Нэмытэкъо Русланэ зыдэщысым дэжъклэ, бгы лъагэм псыр нахь

кьеоэзэ тлэкълэу кьыригъэхъыгъ. Ащ фэшлэ, ПМК 7-м итхъаматэу Хьокло Славик тызгъэгъумэклырэр едгъэлъэгъугъ, ежъыми ащыклагъэр дигъэзыжъынэу тыкыгъэгъугъагъ. Илуагъэ зэригъэ-цэкълэжыштыми тидыхъэ телъ.

Корр.: Ар дэгъу. Йофшлэнхэм ылотэжъыгъэмэ, жъы кьыщэжъыгъэмэ. Адэ ащ фэди-зэу агъэкъэбзэгъэ кьуладжэм джыри хэкълыр кьыдатэкъуа?

Е.П.: Джары тхъамыкълэгор, кьытшлуауцлэпыхъы. Ятлозэ, афэдгъэпытэзэ, тьялэлузэ тезэщыгъ. Мызэу, мытлоу район гъэзетми сурэтхэр тырадгъэхыкьэзэ кьыдгъэхъагъ. Ау йофым гъунэ фэтшлынэу хъурэп. Кьэтклыхъэзэ цыфхэм тадэгъушылэ зыхъукълэ, псыхъом ежэ клэлэырысэхэм кьытало ащ фэдэ пшлэ, кьулэджэ укьэбзыгъахэр ууцлэпыхъэ зэрэмыхъуштыр.

Мы тхыгъэр кьэдгъэхъазырын зэхъум, тэри къутырэу Колосымклэ кьыщедгъагъэ Пэнэжыкьуае иурамхэмклэ Пклэшъэ икьуладжэ теклолагъ, зэдгъэлъэгъугъэ Йофшлэнхэм изытет. Тызгъэрэзагъэр псыхъом инэпкхэрэр зэраукъэбзыгъэхэр, тыдэкълэ кьэбзэ-лэабзэ зэрашыгъэр, зэрэ-зэрагъэфагъэр ары. Ау тыгу кьэзыгъэкълэдыжъыгъэр хэкълэу нэпкхэм арагъэхъохыгъэр ары. Тхъамыкълэгу ар плъэгъунклэ. Мощ фэдиз кьин тыралъагъозэ, мылкъу тырагъэклэуадзэ агъэдэхэгъэ кьуладжэм уиыдзафэхэр ептэкъохынхэр, агъэкъэбзагъэр зэхъууцлэпыхъыныр емыкълэ. Хэкълыр нэпэмыклэ чылагъохэм кьарашырэп ныла? Игъо хъугъэ ащ клэрысхэ унагъохэр зэхэгъушылэжъынхэу, ягугъу дэикълэ языгъэшлэхэрэр кыхагъэщынхэу, ахэм шъхъынхыгъэу ацлэ кьыралозэ, арагъэгъэщынхэзэ ашлынэу.

НЭХЭЕ Рэмзан.

ТЕКЮНЫГЪЭМ ия 65-рэ ИЛЪЭС ИПЭГЪОКІ

Хъунэго Алэджыкьо цыфмэ нахъ зэралхэр илъэс пчъагъэрэ шытху кыфэзыхыгъэ колхоз тхьамэтэ ІнатІэр зэрэзрихьагъэр ары. Ар 1940 — 1946-рэ илъэсхэм дзэ къулыкьум хэтгыгъ. Апэрэ мафэм кышыублагъэу Ленинград фронтым шызуагъ, а къалэр кыуухъумагъ. Сшынахыжъэу Алэджыкьо изэо гъогу кы-хьагъэ, къыныгъэ.

Тихэгъэгу нэмыщ техаклохэр рафыжъхи, Адыгеир шъхьафит зашлыжыгъэр 1998-рэ илъэсым мэзаем и 18-м кышцегъэжъагъэу хагъэунафыкы. А мафэр тиреспубликэ мы илъэсми мэфэкл шыкІэу шыагъэунафыкыгъ, Хэгъэгу зоошхом дзэкІолІмэ лыхъужьныгъэу шызэрахьагъэр агу къагъэ-кыжыгъ. Ахэм афэгъэхьыгъэ тхыгъэхэри тигъэзетмэ къары-хьагъэх.

Теклюныгъэр къынкІэ кы-дзыыхыгъэхэм ащыщху фэ-хыгъэхэм уафэтхэныр псын-кІагъоп, сыда плэмэ ахэм яхьылІгъэ документхэр гъо-тыгъуаеу шытых. «ШІэжэ тхылъмэ» адэмыхагъэхэр шыІэх. Тичылэу Джамбэчы дэс цыфмэ кызыралыта-гъэмкІэ, мыщ дэкІыгъэ дзэ-кІолІ нэбгырэ 400 фэдиэмэ къагъэзэжыгъэп. Ахэм си-а-хьылху, сигупсэху, сятэш-сянэшыху, сипхорэльфэгъу-ху, нэмыкІху нэбгырэ 30-м еху ахэтэу къэсэлъыгъ. Пстэу-ми зэо гъогууанэхэр зпачы-гъэх, унэгъошІэгъу имыфагъэ-ху яунапчъэхэр хаІулІжы-гъэх. Ахэм ащыщых сянэш Шъаукъоху Аслъанчэры, Ба-тырбий, Батыр, Хьалимэ, Ас-кэр, Муратэ; Пчаныхъоху Джумалдинэ, Муратэ; Шъэожэ Хьаджэбий, Андырхъое Мос, Наурзэ Умарэ, Джэнчэтэ Ас-лъанбэч, Бузэрэ Мыхьамодэ, нэмыкІхэри.

Зэо машІом кыыхэкІыжы, ичылэ къыдэжъабыгъэр хьад-рыхъэ кыкІыжыгъэу алыгъэ-щтыгъ. Ахэм янахыбэм сэ-къатныгъэ яІагъ, бэщыр зы-кІэгъэкъуагъэхэри, ыІапк-лэпкхэм афимытыжъхэри ахэтыгъэх. Заом къагырищгъэ шъобжым къэрабэ ышыгъэмэ гур агъэтакъоштыгъ. Ахэм афэдагъэх сиІахыл гупсэху Хъунэго Алэджыкьо, Хъунэ-го Думалычи, Хъунэго Хьа-тыжукъуи. Мыхэр шыІэжъхэп, заом къагырищгъэ тыркъохэ-ри, гууз-лыуэхэри зэралхэу ядунай ахъожыгъ. Тхьэм ахэм джэнэтыр къарет.

Алэджыкьо апшъэрэ колхоз-хьызмэтзехъэ еджапІэр Орджо-никидзе «дэгъу дэдэклэ» кы-зыщеху уж сэнэхьатэу зеригъэ-гъотыгъэмкІэ иофшІэн гъогу-техъэ. Шъэуджэн районымкІэ колхозху Пшыжъхьаблэ, Къэ-быхьаблэ адэтыгъэхэм 1937-рэ илъэсым кышыублагъэу 1940-м нэс бухгалтеру Іоф ащиІагъ. 1940-рэ илъэсым дзэ къулы-къум ащагъ, Ленинград гъэза-пІэ фэхъугъ. А илъэс дэдэм полковой школым щеджэнэу

агъэкІуагъ. Ар кызыеух уж авиацием идзэ часть хэфагъ, политрук звание кыфаусыгъ. 1941-рэ илъэсым мэкьюогъум и 6-м кышыублагъэу Алэджыкьо Ленинград къэзыухъумагъэхэм ахэ-тыгъ.

1941-рэ илъэсым жьо-ныгъуакІэм и 5-м Ле-нинград къэзыухъумэщт дзэкІолІхэм я 4-рэ полк извенэ икомандирэу, къэлэ гъунэр щынэгъон-чъэным тегъэпсыхьа-гъэным епхыгъэ пшъэ-рылхэр зыгъэцэкІэхэрэ полкым къулыкьур ше-хы. 1945-рэ илъэсым нэс я 36-рэ звенэм ико-мандирыгъ.

«ШІэжэ тхылъым» иятІонэрэ том ия 772-рэ нэкІубгъо зэритым-кІэ, 1940 — 42-рэ илъэс-хэм якІымафэхэр чы-

КЪЭЛЭ МЫХЪУЖЪЫР КЪЫЛУХЪУМАГЪ

Іэшхуагъэх. Унэхэр агъэплъы-щтыгъэхэп, электричествэр шыІагъэп, псыр унэмэ къа-кІуалІэщтыгъэп. Чэщ-зымэфэ 900 зыкъудыгъэ блокадэм тидзэхэми къэлэдэхэми кыны-бэ къафихыгъ. Ащ фэдиэ хьа-заб цыфхэм зэралхэзэ, ошъо-гу заор зэпыуштыгъэп, зенит-чикхэм уашъор агъэнэфзэ, пым исамолетхэр къыраутэ-хыщтыгъэх, яхьадэгъу къагъэ-сыщтыгъ. Джащ фэдиэ зэо машІом хэтыгъэхэм Алэджы-кьо адзэуагъ, якомандирыгъ. Шылэ мазэм и 27-м нэс къа-лэм блокадэр телыгъ.

Ленинград удэхъани удэ-кІыни умылэкІынэу, бгъу пстэумкІи пым кыдзыхьэ-гъагъ, ицыфхэм гъомылап-хэхэр альагъэлэсынхэ альэ-кІыщтыгъэп. Къызэралы-тэрэмкІэ, блокадэм ыпкъ кыкІэу нэбгырэ мин 641-рэ гъаблэм ыгъэллагъ.

«Книга победителей» зы-фиІорэм иятІонэрэ том зери-тымкІэ, Хъунэго Алэджыкьо 1940-рэ илъэсым дзэ къулы-къум ащагъ, 1941-рэ илъэсым мэкьюогъум и 6-м кышыу-благъэу 1945-рэ илъэсым жьо-ныгъуакІэм и 5-м нэс заом хэ-лэжъагъ. Аэростат фронтым ия 4-рэ полк извенэ икомандирыгъ. Медальхэу «За боевые заслу-ги», «За освобождение Ленин-града», «За победу над Герма-нией» зыфиІохэрэр къыфа-гъэшъошагъэх.

Илъэситфэ дзэ къулыкьум къэтыгъэу Алэджыкьо 1946-рэ илъэсым ичылэ гупсэу Джам-бэчы кыгъэзэжыгъагъ. Зэ-рэхылэу пэгъокІыгъагъ. Ите-плэкІэ нахъ цыкІу хъугъэ фэ-

дэу сэ кысшыхъугъагъ, ынэ-гу гушІуагъо кІэмылгъэу, нэку-нэпсыгъ. Іэпс-лэпсыгъ, шы-гъэчыхьагъэм фэдэу китель зэпылхэр къэкІуштыгъ. Итэ-мэтельхэм жъуагъохэр къате-жыукІыштыгъэх. КъэпІон хъумэ, итеплэкІэ заом итыр-къохэр еплъэгъулІэщтыгъэхэп. УпчІэ гори иІагъэп, ыгъэ-шІэгъони зышыгушІукІыни ымылэгъурэм фэдагъ. Сянэ «шыкур, шыкур» ыІозэ Іэчъэ-лчачъэщтыгъэ.

Ізакъоу ыгу жьы дигъэ-кІынэу фэягъэщтын, слъэгъу-жырэпті, унэ кІыбым сы-зырекІокІым сыІууплагъ. Унэ ихьапІэм идэкІояпІэ тетыгъ, унашъхэмэ яплъы фэдэу. Сыкъызельэгъум псынклэу ышъхэ ригъэзэкІыгъ, укІыгъэ-жыгъэм фэдэу. Гу лыстагъ зэрэгъэщтагъэм. Ынэмэ нэп-сыр арызэу плъыжыбзагъэх. Хэт ышІэра ащ ыгу ихы-кІыштыгъэр? ИщІэныгъэ хэ-тыгъэу зыгорэ шІокІодыга, хьауи ежъ кыІуагъэ горэ зэ-хэтымыхыгъа, ау «машІо зыдэшымыІэм Іугъуи шыІэп» зэралоу, лъапсэ зимыІэ къэбар сэ кыслыІэсыгъагъ: «Алэ-джыкьо сабий ибэ горэ епІу. Шъэожъыем ыІІэр Сережа. Зянэ-зятэхэр зышІокІодыгъэ сабым Алэджыкьо пыщэгъу зыфэхъум кыфэнагъ».

Алэджыкьо зыгъэнэшхэин икьун зериІагъэр гъэнэфагъэ. Ау ежъым зи кыІуатэщты-гъэп, зэо къэбархэм атегушы-Іэныр ихэбзагъэп. Ленинград удэхъан плъэкІынэу зэхъужьым дзэкІолІхэм писъмэхэр къат-хынху амал яІэ хъугъагъэ. Тэри ащ иписъмэ щэнэбзхэр

кытІукІэщтыгъэх. Ау Алэджыкьо адыгэ кІалэ игъусагъэу зэхэтхыгъэп.

1942-рэ илъэсым нэ-мыщ техаклохэм яхабзэ адыгэ чылэмэ ащагъэу-цу зэхъум, полицайхэм зэрашшынэхэрэм кы-хэкІэу, тхыгъэ гори унэ-мэ къарынэгъагъэп. Сыда плэмэ полицайхэр шэкІуахъэм фэдэу лы-хъоштыгъэх. Сятэ тхьа-мыкІэр рагъэзыщтыгъэ: «Къало уикІалэхэр зыдэ-щыІэхэр? Сыда къатхы-рэр?» аІозэ. Шкаф дэ-гъэчхэр зэлашІэжъху, мэкІаймэ ащылхы-ху кыыхэкІыштыгъ.

Заом ыужырэ илъэс-хэм партийнэ Іофы-шІэхэм анахъ Іофыгъо шъхьалэу яІагъэхэм ащыщыгъ мамырны-гъэр гъэпытэгъэныр. А Іофхэм япхыгъэ пропа-гандистэу Алэджыкьо

Къуаджэм щыпсэхурэр а-лэхъаным зыфэмыныкьохэ шыІагъэп. КъэсэшІэжы пчэ-дыжърэ тигъунэгъу пшъэ-шъэжыы цыкІу мэшІуахъэ тадэжъ кызэрэкІоштыгъэр, сянэ онджэкъ жъоку машІор зыпылэ пхъэцІакІэу кыпи-хыгъэр мыкІосэнэу ыгъэпсыти, пшъэшъэжыем зэрэриты-щтыгъэр. Ары шъхьае, зэ-кІэмэ онджэкъи пхъэ яжъи яІагъэп ныІа, нахыбэр тезэч, къамыл зэрэпщэрыхъэщты-гъэр. Шыпкъэ, хъулыфыгъэ-хэми хэкІыпІэхэр агъэфедэ-щтыгъэх, штаукІхэр зэрау-тэкІхэзэ, машІо хырагъадзэ-щтыгъ. Джащ фэдэу амал тэ-рэрэ зимыІэ унагъохэм яхатэхэр шІыхьафкІэ афатІыштыгъэх. Хьэблэ-хьаблэу зэдэлэжы-щтыгъэх.

Алэджыкьо мэкъэ Іэты-гъэкІэ цыфхэм адэгущыІэ-ныр ишэныгъэп, зэкъуищэнхэ, ыгъэдэлонхэ ыльэкІыштыгъ. ЛэжъакІом шыІэкІэ-псэукІэ тэрэз иІэ хъуным гугъапІэхэр рипхыштыгъэх. А гухэлъри кыдэхъугъ. Зипэщэ колхозэу Лениным ыІІэ зыхьырэр плэлэ кІэкІым пэрытхэм ясатырэ хуэуагъ. ЛэжъапкІэр аратын альэкІы зэхъум, цыфхэм зау-жыжыгъ. ИІофшІакІэ щысэу агъэлабъоштыгъ, ауж итхэм аделэныр хабзэ фэхъугъагъ, ащ шІуагъэу кыыхьырым гуахъо хигъуатэщтыгъ.

Джамбэчы урыс къутырхэр къегъэтІысэкІыгъэх. Ахэм язэ-ныбджэгъуныгъэ, язэгуры-Іоныгъэ гъэпытэгъэнымкІэ Алэджыкьо бэдэдэ кыдэхъугъ. РайонымкІэ ауж кинэрэ къу-тырэу Сидоровымрэ Джамбэ-чыерэ зэхагъэхьажъхи, зы ашІыжыгъэх. Алэджыкьо пен-сием окІофэкІэ ахэм ятхьамэ-тагъ. Ахэм къаІэлхыкІуагъ тигъунэгъу Штурбинэри. Алэ-джыкьо ымышІэу, идахэ кы-мыІонэу мы къутырхэм цыф адэсыгъэп. ГухэкІ нахъ мы-шІэми, ягъашІэ аухзэ, ащ фэ-дэхэр мафэ къэс нахъ макІэ мэхъух.

Мы илъэсым Красногвар-дейскэ район гъэзетым Алэ-джыкьо фэгъэхыгъэу кы-рагъэхьагъэм ащ ехыІагъэу ыпшъэкІэ кышыцІогъэ пстэу-ри къегъэшъыпкъэжы. Ащ щыкІегъэтхы хэгъэгум ихьыз-мэт, иэкономикэ этегъэуцогъэ-нымкІэ Алэджыкьо гъэхъэ-гъэшхохэр зериІэхэр ыкІи къэ-ралыгъо тын лъапІэу кыфа-гъэшъошагъэхэми ар кызэра-ушыхьатырэр. 1950-рэ илъэсым кышыублагъэу 1972-рэ илъэ-сым пенсием окІофэкІэ псэе-мыблэжъэу Іоф ышІагъ. Ащ ишыхьат Лениным иорденэу, ЛэжъэкІо Быракъ Плъыжыым иорденэу, медальхэу кыфа-гъэшъошагъэхэр. Сшы Алэ-джыкьо сырэгущо. МыкІосэрэ остыгъэу, тигъэнэфэу ар Хъу-нэго ІлакьомкІэ тІэщт.

КІЭРЭЩЭ Зуз.

Наркоманиерэ лъэхъанымрэ

ЦЫФ ЛЪЭШЫБИ АЩ «ЫУФАГЪ»

ГухэкI нахъ мышIами, наркотикхэр непэрэ шыIэныгъэм шыщ Iахъ зэрэхъугъэхэр мафэ къэс нахъ нафэ кытфэху, ахэм ягъээкIон епхыгъэ бзэджэ-шIагъэхэми япчъагъэ хэхъо. Тежъугъэгупшыс: ташыщ пэпчэ иныбджэгъухэм, инэ-луасэхэм, илахылыхэм наркотикхэм апыщагъэ зэрэхэтыр, бэрэ ащ фэдэм лъымыхъоу, кыIон ылъэкIыным тынэсыгъ. Ахэм, наркотикхэр зыгъэфедэхэрэм, ахэтых непэ ишыIэныгъэ рыразэгохэр ыкIи язекIуакIэ мыхъун хэзымылгъагъохэр; ашыщ горэхэр фаех ар чIадзыжынэу, къахъулэрэр къагурылоу рагъэ-жъагъэшъ, ау кIуачIэ кызыфагъотыжырэп, гъэры ащ ышIыгъэх; нэмыкIхэм гупшыс-сэн амал яIэжъап, ашъхъэ илъ закъор наркотикыр кызырагъотышт шIыкIэр ары; адрэхэр кытхэтыжхэп, зичэзыу мэтэ хэлъхъэгъум яшыIэныгъэ шау-хыгъ...

Сыд фэдэрэ лъэбэкъуи пшIыным гупшысэныр ишыIагъ, «ары» е «хъау» пIоным ыпэкIэ нэужым кыпшышIын ылъэкIыштым уегупшысэным зегъэсэшъумэ, уклэгущу-жыынэу чIыплабэ уифожт. Сыда еджапIэм чIэс шъэожъые зихэхъогъум апэрэ тутыныбжэр кыштэныр, ар зылу-лхъаныр кызыхэкIырэр? Психологхэм кызыралорэмкIэ, а шъэожъыер купэу зыхэтым зыгорэкIэ зыкыыхигъэщыным, илэгъухэм захиIэтыкIыным, «авторитет» иIъ хъуным пае ащ фэдэ лъэбэкъу ешIы. Ау шыIэныгъэм нэмыкI кыгъэ-лгъагъорэр...

Адэ пшъэшъэжыехэр? Ахэми макIэп тутыныр зылузыгъэпщэу ахэтыр, гухэкI-ми, адыгэ пшъэшъэжые-хэм ашыщхэми «модэм» зыкышырагъанэрэп. Ахэм «шъхафитхэу» зальгъэжы-зэ, непэрэ шыIагъэм дыра-гъаштэу аIозэ е нэмыкI ушъ-хъагъухэр яIэхэу а гъогум теуцох. Ахэтых пшъэшъэжы-ехэм мыгохъэу, мыдахэу, кIалэхэм агу рыхыхыштхэу зэрэзеплгъыжыхэрэм кы-хэкIыкIэ, ащ фэдэ шIыкIэ-кIэ анаIэ зытырагъэдзэн фаеу зылыгъэхэрэри. Ау туты-ным хэтэ ыгъэдэхэгъэр, етIа-ни ар анахъ дэхэгъу лъэ-хъаным итымэ?! Сыда ащ кыкIэлъыкIон ылъэкIыштыр? Мы чIыплэм шъушъыдгъэгъуазэ тшIоигъу «Антидоза» зыфи-лорэ журналым пшъэшъэжы-ехэм афэгъэхыгъэу кIэлэ ныбжыкIэхэм къатхыхэрэм ашыщхэм. Мыхэм тутыни, аркыи ешъохэрэри, наркотик-хэр «зыушъэкIугъэхэри», непэ ахэр экIэ IэкIыб зышIышъу-гъэхэри ахэтых. «Шъэожъы-ехэм нахъ лъэшыр, нахъ «кру-тоир» язэрэмыгъашIэу сы-дигъуи еджапIэм шызнэ-къокъух, — къетхы зым. — Ау ар псынклэу текIы. Адэ пшъэ-шъэжыехэр? Уегупшысапэмэ, пшъэшъэжыиIу зэфэдэу шыIэп, нэбгырэ пэпчэ идэхэгъэ шъхафы. Арышъ, тутынкIэ, наркотиккIэ «зыкыгъэлъэ-гъоныр» хэти ишыIагъэп. Пшъэшъэжыер егупшысэ-н фае ар ны хъун, сабый псау кыфэхъун зэрэфаем. Непэ кыбготэу тутыны кыбдешъо-

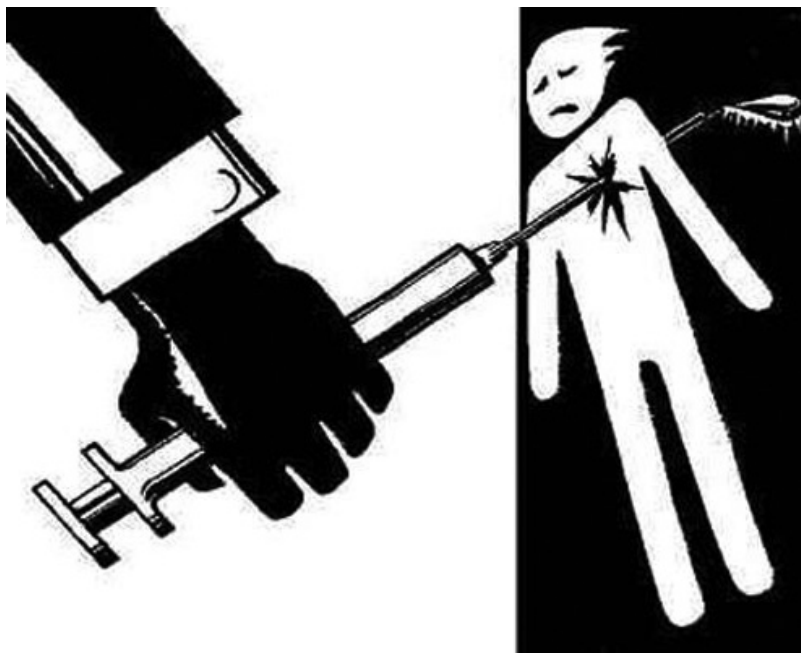
рэ, наркотик кызоытырэ кIалэм шIу кыбдэху шIоигъоп, орэп ащ унагъо зыдишIэнэуи кыхи-хыштыр, иакъыл къаIомэ...» «... Пшъэшъэжые Iае шыIэп. Нэбгырэ пэпчэ нэмыкIхэм ах-мылгъагъот, ахэзымыгъэкIо-кIэшт дэхэгъэ горэ хэлъ, ари альэгъушт. Арышъ, тутыны-лугъом, наркотикхэм уишы-Iэныгъэ яптынэу шытэп. Пшъэ-шъэжые пэпчэ кыгурылон фае инасып ыпэкIэ кызырэтэр, ежыри зыгу рыхыны цыф бэ шIэн, макIэ шIэн зэрэIу-кIэ-штыр. Гъунджэм Iухыи зэ-плъыжъ, уидэхэгъэ «ямыт» туты-ным, аркыым е наркотикым», — къетхы наркоман «стаж» шIуIае зилэ кIалэм.

«Наркотик» зыфаIорэр цыф-хэм непэ агурыбгъэIожыныр ишыIагъэп, ау кыыхэдгъэщын специалистхэм ащ фэгъэхыгъэу къатхырэп: ар (наркотикыр) цыфым иакъыл зэщызыгъэ-кьорэ ыкIи психическэуи, фи-зическэуи «уэпхыгъэ» хъурэ ве-щество. Наркоти-кыр пстэуми апэу «заорэр» шъхъэкIуцI клет-кэхэр арышъ, ащ психическэ уз хылыгъэхэр кы-зыдехых. Ахэм ашыщ ар ымыгъотымэ щымыIэшъуным — «наркоти-ческая зависи-мость» зыфа-лорэм цыфыр нэсыныр.

Наркологхэм зэрэхагъэунэ-

лъэкIуатэ. ТIэкIу-тIэкIуэ, а зыр ары цыфым ишыIэныгъэ нахъ Iофыгъо шъхъаIэу хэты хъурэр, гъэры зышIырэр. Ары «Сэ сы-

2009-рэ илээсым ахэхъуагъ. Ар кызыхэкIырэр диагнозыр зыты-рахыжыхэрэм, хъужыгъэу альгъэхэрэм, аужырэ илээсит-

фым наркотик-хэр зэригъэфедэхэрэм кыщи-гъэIагъэу агъэу-нэфыхэрэм яп-чъагъэ зы про-центым ехъурэ-пышъ ары.

Наркотикыр зыгъэфедэу апэ-рэу кыха-гъэщыхэрэм, учетым хагъэу-цохэрэм япчъа-гъи хэхъуагъ. Ар кызыхэкIэу специалистхэм хагъэунэфы-

кIырэр профилактикэ IофшIэным зызэрэагъэушъомбгъурэр ары.

Адыгеим икъалэхэм ыкIи ирайонхэм

Диагнозу «наркоманиер» апэрэу зыфагъэуцугъэхэм япчъа-гъэ 2009-рэ илээсым кы-щыIагъэми, республикэм сы-маджэу исхэм ягурыт пчъагъэу къатхыхэрэм анахыи **фэди 1,4-кIэ нахыбзу кышалтыгъэ къа-лэу Мыекъуапэ, фэди 1,3-кIэ — Тэхъутэмыкьое районым, фэди 1,2-кIэ — Мыекъопэ рай-оным, процент 1,6-кIэ — Теу-цожь районым.** Республикэм зэрэпсауу сымаджэу исхэм ягу-рыт пчъагъэ пштэмэ, ащ нахъ макI **Джэджэ ыкIи Красногвар-дейскэ районхэм** ашагъэунэ-фыгъэр. **Адыгэкъалэ, Кошхъ-эблэ ыкIи Шэуджэн районхэм** ащыпсэухэрэм ашыщ горэми «наркомание» диагнозыр фа-гъэуцугъэу диспансер учетым хагъэуцуагъэп. Адыгэ Республи-кэм псауныгъэр къэухъумэ-гъэнымкIэ и Министерствэ кызырэхыхагъэшыгъэмкIэ, профилактикэ IофшIэныр мы зыцIэ къетлогъэ псэуплэхэм тэ-рээу, шапхъэхэм атетэу зрашъ-зэхэмыцагъэр ары ащ кыгъэ-лгъагъорэр.

Мыщ дэжыым кышыхэгъэ-щыгъэн фае наркоманэу учетым хэтхэм республикэмкIэ ягурыт пчъагъэ нахыи фэди 1,5-кIэ зэ-

рэнахыбэр къалэу Мые-къуапэIэ гурыт пчъагъэу къа-тыхэрэр. Наркоманэу диспан-сер учетым хэтхэм япроцент 55-р республикэм икъэлэ шъхъаIэ шыщ. Пчъагъэхэм кызырагъэIагъорэмкIэ, **нар-котик, сыд фэдэ шIыкIэ иIэми, зыгъэфедэу Мыекъуа-пэ шыпсэу агъэунэфыгъэр нэбгырэ 1599-рэ.** Ахэм ашы-щэу диспансер учетым 2009-рэ илээсым икIэхым хэтыгъэр нэбгырэ 942-рэ.

2009-рэ илээсым иаужырэ мазэхэм наркотик зыгъэфедэу **Кошхъэблэ районым** шагъэ-унэфыгъэр нэбгырэ 39-рэ, ахэм ашыщэу диспансер учетым хэ-тыгъэр нэбгырэ 11. **Красно-гвардейскэ районымкIэ ахэм япчъагъэ 50** мэхъу, учетым хэ-тыр нэбгырэ 35-рэ. **Мыекъо-пэ районым** наркотик зыгъэ-федэу шыпсэу агъэунэфы-гъэр нэбгырэ 399-рэ, учетым хэтыгъэр — 157-рэ. ИкIыгъэ илээсым ыкIэхэм аджэ наркоти-кхэм апыщагъэу **Теуцожь районым** шагъэунэфыгъэр нэбгырэ 43-рэ, учетым хэты-гъэр — 15. Джащ фэдэу, **Шэуджэн районым** шатхыгъэр нэб-гырэ 52-рэ, учетым хагъэу-цуагъэр — 50. **Тэхъутэмыкьое районымкIэ** къатырэ пчъа-гъэхэри цыкIухэп. Зигугъу тшIырэ уахътэм ехъулэу нар-котик зыгъэфедэу районым шагъэунэфыгъэр нэбгырэ 286-рэ, учетым хэтыгъэр — 262-рэ. **Адыгэкъалэ — нэбгы-рэ 80** шатхыгъэр, учетым ха-гъэуцуагъэр — 66-рэ.

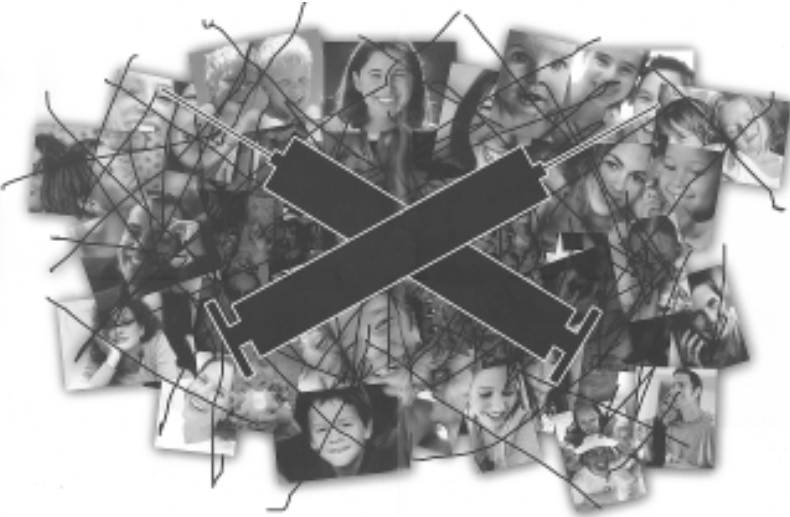
Республикэ цыкIумкIэ, гухэкI нахъ мышIами, пчъагъэу правэухъумэкIо органхэм къа-тыгъэхэр макIэхэп. Ары пэпчэ цыфым ишыIэныгъэ укъуагъэ зэрэхъугъэр, бзэджэшIэгъэ пчъагъэхэр ахэм япхыгъэу зэ-рэщытыр кызыдэплъытэкIэ, кытIэкIэхъухэрэ ныбжыкIэ-хэм къарыкIощтым, лIэужы-кIэр зыфэдэн ылъэкIыштым уамыгъэгумэкIынэу хъурэп. ЕтIани гъэнэфагъэба официаль-нэ документхэм къащытыгъэ пчъагъэхэм бэкIэ зэрэнахыбэр наркотикхэм апыщагъэу ти-кьалэхэм, тиадыгэ къуаджэхэм адэсыр?! Адэ нэбгырэ тхыапш ащ илыкIырэр? Урысыем и ФСКН (наркотикхэр хэбзэнчъэу гъээкIогъэнхэм пэуцужырэ федеральнэ къулыкIур) ипашэу В. Ивановым а пчъагъэри кыIуагъ бэмышIэу — илээс къэс нэбгырэ мин 30-м ехъу-мэ ядунай ахъожы наркотик-хэм апкь кыкIыкIэ. Адэ сыда шIэгъэн фаер? Сыда тилIэуж-хэм къажэрэр? Мы Iофым ыгъэгумэкIырэ пстэуми къа-лорэр зы: ныбжыкIэхэр къэра-лыгъом зэрищыIагъэхэр, зэра-щыгугъырэр нахъ къэгъэлъэ-гъогъэным, зэхягъэшIэгъэным иамалхэр зехъэгъэнхэ, ятвор-ческэ кIуачIэ кызыIаухыным, ягъэсэнныгъэ хагъэхъоным кIэгъэгущIугъэнхэ фае. Зыми имыщыIагъэу, обществэм цыф лыеу хэтэу зызылгытэ-жырэ ныбжыкIэхэм янахы-бэм кыхахырэ гъогур гъэнэ-фагъэ.

Специалистхэм кызырэхэ-гъэщырэмкIэ, социальнэ-эконо-мическэ Iофхэм зыгъэт епхыгъэ наркотикхэм шыIэныгъэм чIыплэу шаубытырэри.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

ВЫБИРАЙ...

фыкIырэмкIэ, апэрэу наркотикыр зыгъэфедэрэ, ар «зыушъэкIурэ» пэпчэ шIошъхъуныгъэ пытэ иI наркоман мыхъуштэу. Арэуштэу гугъэщтыгъэх наркоманэу зышыIэныгъэ непэ мэстапэм пылгъ пчъагъи, ар хъадэгъу зы-фэхъугъэхэри. Наркоманиер — узы, ны-ты дэгъоу зыолгы-тэжыкIэ е мылкъушхо уилэIэ ащ уилгъыгъэ шыуухъумэн плъэ-кIыштэп, ежъ нэбгырэ пэпчэ иакъыл, изекIуакI бэу зэлгы-тыгъэр. Цыф лъэшэу, шыIэ-ныгъэм гъэхъэгъэшIухэр шы-зышIынхэ зылъэкIыгъэ тхыапша ащ «ыуфагъэр», «ригъэуцо-лгъэр»?!

Пстэуми анахъ тхыамыкIагъоу специалистхэм хагъэунэфы-кIырэр наркотикым «уепхыгъэ» зэрэхъурэм гу лъымытэн, ар зыдэмышIэжыын зэрэплъэ-кIыштыр ары. Ар чIэбдзыныр, умыгъэфедэныр, ащ уемыгупшы-сэныр мафэ къэс нахъ кын хъузэ

зыщыфаем чIэсыдзыжыын слъэкIышт» зылохэрэм ягупсэ-хэм, къэзыуцухэрэ цыфхэм ямызакъоу, ежъхэми загъэ-пцIэжъэу наркологхэм зыкIа-лытэрэр. Арэуштэу зышIэн, укъэуцужыын зыплъэкIыштыр апэрэ лъэбэкъум ыуж укыызэ-теуцонэу кIуачIэ кызыхэбгъо-тэжымэ ары.

КъулыкIэу зэфэшъхъафхэм къатырэ пчъагъэхэм кызырагъэ-лгъагъорэмкIэ, диагнозу «нарко-мания» зыфаIорэр зыфагъэуцу-хэрэм япчъагъэ республикэм нахъ макIэ шъхъэ. Ауужырэ илээ-сыным Iофыр ащ тетэу ары. 2009-рэ илээсми джа дэдэр пчъагъэхэм къагъэлъагъо, 2008-рэ илээсым а диагнозыр зыфагъэуцугъагъэхэм анахыи фэди 2-кIэ нахъ макIэ хъугъэ ащ кыкIэлъыкIорэ илээсым агъэу-нэфыгъэр. Ау наркотикхэм апы-щагъэу, ахэр ыгъэфедэу диспан-сер учетым хагъэуцуагъэхэм

ЗЭШЫШХЭМ АГУХЭР ЗЭПЭБЛАГЪЭХ

Успенскэ районым тхьамафэрэ тыкътэтыгъ. Адыгэ цыфэу ащ щыпсэухэрэм ящылакIи, ягъэхьагъэхэри, непэрэ мафэм зэшлуахырэ Iофхэми защыдгъэгъозагъ. Цыфэу къахахъэхэрэм зэрапэгъокIыхэрэмкIэ, хьакIэр зэрагъашлорэмкIэ, ямыхьамелэ хьалэлэу къазэрапагъохырэмкIэ ахэр зэрэадыгэ шьыпкъэхэр, Адыгэ Республикэм къыддимысыхэми, агуки, алъыки зэрэтщыщхэр нафэ къытфэхьугъ.

Районым нэлуасэ зыфэтшыгы

Успенскэ районыр Краснодар краим итемыр лъэныкъо шыI, псэупIэ зэфэшхьафхэу 43-рэ хэхъэ. Ахэм ащыщэу къоджищымэ — Шхьащэфыж, Кургъокъуае, Къанэкъом адыгэхэр ащэпсэух. Лъэпкъ зэфэшхьафхэу 40-м ехъурэм къахэкIыгъэ цыфхэр районым исых, япчъагъэкIэ мин 42-м ехъух. Нахьыбэу ахэм урысхэр, адыгэхэр, украинцэхэр, ермэлхэр ахэтых.

Адыгэ культурэм ифестиваль районым щырагъэжънкIэ зы тхьамафэ илэжъу муниципальнэ шыкIэм тетэу гъэпсыгъэ «Успенскэ районым» хэдзынхэр щыкIуагъэх. ЧыпIэ парламентым хагъахэмэ ашIоигъо цыфхэр хэдзакIохэм къагъэнэфагъэх. Депутат 25-у хадзыгъэм щыщэу 3-р адыгэ кIалэх. Ахэр зэкIэ Шхьащэфыж къышхьагъэх ыкIи щапIугъэх. Тапэрэ илэситфым районым исоциальнэ-экономическэ щылакIэ зыгъэпсыштхэм, Iофыгъо зэфэшхьафхэр зэшIозыхьыштхэм ахэфагъэх къоджэ гурыт еджапIэм ипашэу Огъурлэ Хьисэ Хьымэр ыкIор, предприниматель чанэу, кIэлэ лъэрыхъу, къуаджэм илэпылэгъушIоу Кургъузэ Аслъан Рэмзан ыкIор, районым ит анахь предприятие инхэм ащыщэу элеваторым пэцэныгъэ дызезыхьыр Вэрэкъо Рэмзан Хьасанэ ыкIор. Аужырэр, депутатэу хадзыгъэхэм цыхъэ къыфашIи, МО-у «Успенскэ районым» идепутатхэм я Совет итхьаматэу агъэнэфагъ.

Успенскэ районым иадминистрация ипашэу Игорь Акулиным зэрэхигъэунэфыкIырэмкIэ, районым щыхъурэщышIэрэ пстэуми ахэлэжъэщт район Советым хэтыгъэхэр процент 70-м нэсэу специалист ныбжьыкIэхэмкIэ, бизнесым хэшIыкI фызиIэ цыфхэмкIэ агъэкIэжыгъэх. Ащ гугъапIэ къеты районым ихэбзэгъэуцу ыкIи игъэцэкIэкIо органхэр зэделэжхэзэ, цыфхэм ящылакIэ къызэраIэтыщтым дэлэжъанхэу.

Шыф шлагъохэр къышхьагъэх

Успенскэ районыр мэкъуэщ хьызмэтым сыдигъуи пы-

лгыгъ, гъэхъэгъэшIухэр ышIыхэзэ къыхьыгъ. Колхоз ыкIи совхоз зэтегъэпсыхьагъэхэр зызэбгырэзыжхэм, чыгухэр обществэ зэфэшхьафхэмрэ зилахэ зэрэтыжыгъэ цыф-

Къанэкъом щыщэу заом хэкIодагъэхэм афагъэпсыгъэ саугъэтыр.

Лые Адэлджэрий, къупшхьэхэм ялазэ.

Шхьащэфыж дэт мэщытыр.

хэмрэ алэжы хьугъэ, ахэми илэс къэс лэжыгъэ бэгъуагъэ къахьыжы.

Зигугъу къэшIын цыф шлагъохэр Успенскэ районым къыхъухьагъэх. Шэуджэн Мосэ, МэщбэшIэ Исхьакъ, Хьатыу Джамболэт, Лые Адэлджэрие, Виктор Бекетовыр ахэм ащы-

Хьатыу Джамболэт, Краснодар краим иадминистрация ипашэ игуадз.

Адыгэ кIэлэеджакIохэу Успенскэ еджапIэу № 1-м чIэсхэр.

гупчэм ит гурыт еджапIэу № 1-м лъэпкъ зэфэшхьаф 17-мэ къахэкIыгъэ сабийхэр щызэдеджэх. Ахэм нэбгырэ 20-м ехъу адыгэ пшээшъэжыкIэхэу ыкIи кIалэхэу ахэт. ЕджапIэм тызырагъэблагъэм кIалэхэм залудгъэлагъ. Мыхэм мафэ къэс чылэм къыкIыгъэ еджэхэрэри, ялахьыкIэм адэжэ е фэтэр исхэри ахэтых. КIэлэеджакIохэм ащыщэу Лыпэ-шэу Рэмзанэ гушIэгъу тызыфэхъум, зыщеджэщтыгъэ еджапIэм къычIэжыкIы мыщ къызэрэжыгъэхэр къыти-луагъ. «Сэ сизакъоп, бэмэ мы еджапIэр агу рехьы. Сыд фэдэрэ лъэпкъ къыхэкIыгъи зигъэнырэп ыкIи зигъэпагэрэп, зэкIэми тызэфэдэу тызэхэт», — еIо кIэлэ ныбжьыкIэм.

БэмышIэу еджапIэм нызэлэфыбзэм итхьамафэ зэ-

рэщыкIуагъэр къытфалотагъ. Урокхэм, библиотекэм, зэнэкъокIухэм бзэ зэфэшхьафхэмкIэ ордэхэр, усэхэр къашаIуагъэх. Зыгъэпсэуфыгъо уахътэхэм, къыкIэлыкIорэ урокыр рамыгъэжыжыгъэ, лъэпкъ къэ-шэо зэфэшхьафхэр кIэлэеджакIохэм къызэдашIыгъэх.

ЕджапIэм ипашэу Лора Осиповар илэпкъыкIэ ассирийк. КъызэриIорэмкIэ, унэгъо Iужъум исэу, цыф жьугъэхэм ахэтэу къэтэджыгъ. Адыгэ къа-шъохэр икIасэх. Лъэпкъ зэхэдз ымышIэу еджэкIо пстэуми зэфэдэу афыщыт. Еж ныбжьыкIэхэми къало кIэлэегъаджэхэр дэгъоу къызэрафыщытхэр, шIэныгъэ дэгъу зэбгъэгъо-тыщтмэ еджапIэм амал пстэури къызэрэуитырэ.

А пстэуми яшIуагъэ къэ-луагъ мы еджапIэр 2008-рэ илэсым Урысыем иеджэпIэ анахь дэгъухэм ащыщэу ха-хынымкIэ. Шхьафтынэу сомэ миллионэу къаратыгъагъэмкIэ кабинетигу дэгъоу зэтырагъэ-псыхьагъ, интерактивнэ доскищ къащэфыгъ. Классхэм компютерхэр ачIэтых, кружокхэм Iоф ашIэ, тренажернэ зал яI, спортым яшъыпкъэу щыпы-лтых.

ЕджапIэм ипашэу спонсор дэгъоу ялэхэм апэ ригъэуцау-гъэр адыгэ кIал. Ар Псэунэкъо Даут ары. Илэс къэс еджапIэм Iэпылэгъу къыфэхъу, гъэцэкIэ-жыин IофшIэхэм имыткъукIэ къахэлажэ.

Лъэпкъыр зыгъэдахэрэр

Районым лэжъэкIо чанхэр, цыф еджагъэхэр, унэгъо дэгъухэр щэпсэух. Лъэпкъ зэфэшхьаф пчъагъэмэ адыгэхэр дахэкIэ къахэщых. Зэгурэлэх, зэделэжыкIэ, зэготхэу ясабийхэм янеушрэ мафэ агъэпсы.

Успенскэ районым щыпсэу-рэ цыфхэм такыхэкIыжы зэхъум, анахь мэхъанэ зэрэу тызыхэт илэсым къыхэхъу-хьэгъэ хьугъэ-шIэгъитIу къы-хагъэщыгъэр. Ахэр Хэгъэгу эошхом тидзэхэм Теклоныгъэр къызышхьагъэхэр илэс 65-рэ зэрэхъурэмрэ апэрэу Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Мафэхэр Успенскэ районым зэрэщыкIуагъэхэмрэ. Адыгэ къахъохэм, Адыгэ театрем икыгъэлэжъгъонхэм яплъыгъэхэм, нызэлэфыбзэ IэшIукIэ зэдэгущылагъэхэм къагуры-луагъ бзэ пстэури зэрэщыIон фаер, лъэпкъ пстэуми тыкы-зэрагъэбаирэр, апэрэ зэлукIэ-гъур зэрэщымыгъушхьы-щтыр.

— Мы залым чIэсхэм ащыщ кьерэIу сценэм щилэ-гъугъэ къахъохэр ыгу рими-хьыгъэу, — концерт ужым ежыри сценэм къыдэкIуай район администрацием ипашэу И. Акулиным къылуагъ. — Илэсым зэп, нахьыбэрэ ты-зэлукIэзэ тшIымэ нахьышIоу сэ-сепллы. Джыри бжыхъэ нэс шьукъакIу, тыкышхьожэщт.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.
(Джыри къыкIэлыкIошIт).

Адыгэ, Къэбэртэе-Бэлыкъар, Къэрэщэе-Щэрджэс республикэхэр, Шапсыгъэр, хэхэс адыгэхэр

ФИЛЬМЭУ «ЩЭРДЖЭСЫР» АГЪЭУЦУ

Иорданием икьэлэ шьхьафэу Амман къыщы-дэжырэ гэзетэу «Иэддустар» зыфилоуэрэм эритхы-рэмкIэ, кинорежиссерэу, тхэкIо цIэрылоу Къандур Мухьэдин ифильмэу «Щэрджэс» зыфилоуэр дунэе кинокъэгъэлъэгъонхэм ахэлъжэщт.

Джыдэдэм лъэныкъуи-тIур тегушыIэ мы филь-мэр Амман икинотеатр-эхэм къазэрашагъэлъэгъошт шIыкIэм. Къанду-рым ифильмакIэ ипродюсе-ррэу Хьэджау Хьисам къы-зэриуагъэмкIэ, кинолентэр Урысыеми, Япониеми, нэ-мыкI чIыплэхэми къаща-гъэлъэгъошт.

«Щэрджэс» зыфилоуэр ки-нокартинэм исценарие зы-тхыгъэ, ащ ирежиссер ыкIи ипродюсер шьхьафэу Къан-дур Мухьэдин фильмэу ыгъэуцугъэм лъапсэ фи-шыгъэр адыгэхэм Иорда-

ниер псэупIэ зэрафэху-гъагъэр ары. ЛъэпкытIум къахэкIыгъэ кIалэмрэ пшъа-шьэмрэ яшIулъэгъуныгъэ къыгъэлъэгъозэ, режиссе-рым къыкIегъэтхы беду-инхэмрэ адыгэхэмрэ якуль-турэ зэрэзэфэмьдэр. Филь-мэр тхыгъэным доллар миллионитIурэ ныкъорэ пэлуагъэхьагъ. Араб актер-хэм ягъусэу кино роль зэ-фэшъафхэр къыщашIы-гъэх «Хьатхэр» зыфилоуэр ансамблэм хэт орэдылоу Бэч Азамат (роль шьхьалэр егъэахIэ), Шэуджэни-Алый ыцIэкIэ щыт Къэбэр-тэе драмтеатрэм иактер-хэу, УФ-м изаслуженнэ арти-стэу Шыбыхыо Басир, КъБР-м изаслуженнэ арти-стхэу Къумэфэ Мухьэ-динрэ Шьэрмэт Людмилэ-рэ, Бжылуых Беллэ, Хьа-мыку Жаннэ, ансамблэу «Хьатхэр» зыфилоуэр икьэ-шъуакIоу КIыщэкIоу Му-хьэмэд.

КЪЭРДЭН Марит.

УСАКIОР АЩЫГЪУНШЭРЭП

Амман дэт ШIушIэ Хасэм Къат Фейсаль итхылъэу «СIэпк-лъэпк сэшхуитф шэпсэу» зыфилоуэрэм илэтегъэуцо фэгъэхьыгъэ пчыхъэзэхьагъэ шылагъ.

ЗэIукIэр зезышэгъэ Къэхун Нарт къызэриуа-гъэмкIэ, Къат Фейсаль идунай зихъожыгъэр илэс зыщыхуэгъэм ехьулIэу къыдагъэкIыгъэ ащ итхылъ. Непэ ахьмыгъэ усаком гушыIэ дэхабэ филоуагъ культурэмкIэ министрэу Шыкыым Набихь.

— КъызхэкIыгъэ лъэпкыым фэгумэкIырэ цIыф шIагъоу дунаим тетыгъ Къат Фейсаль, — къыщылауагъ пчыхъэзэ-хьахэм Шыкыым, — ащ иусэхэм цIыфыгур ащэфэу, гушIуагъо хагъуагъу зэрэщыгъэхэр нафэ къашIы псынклэу зэрэзэбгырахыштыгъэхэм. Пчыхъэзэхьагъэр зэхэзышэгъэ-хэм, тхылъыр къыхэуыгъэнымкIэ зишIуагъэ къэзыгъэкIогъэ пстэум, инэу сафэраз. Уса-кIом иныбджэгъухэр къызэгъушIэхэм къы-хагъэщыгъэ Фейсаль адыгэ чIыгужыр зы мафи шымыгъушIэу зэрэпсэугъэр, Кавказыр иплъапIэу дунаим зэрэтетыгъэр.

ЗэIукIэгъум иухыгъом Фейсаль ишъхьэгъусэу Хьэкужъ Шьхырэ къэгъушIагъ, усаком зэрашчымыгъу-пшэрэм, ащ инэпэплэ зэрагъэлъапIэрэм пае къызэIу-кIагъэхэм зэрафэразэр, тхылъым къыкIэкIогъэ ахьщэр Адыгэ Хасэм зэрэритыштыр къылауагъ.

КЪАЛМЫКЪ Аднан.

ХЬАКIЭХЭМ РЕСПУБЛИКЭМ ЗЫЩАЩIТЪХЬЭ

Налшык. Къэбэртэе-Бэлы-къарым мы мафэхэм шэ-хьакIэх Киргизием, Казах-стан ащыпсэурэ бэлыкъар-хэмрэ къэрэщаехэмрэ ялIы-кIохэр.

ХьакIэхэр аIуагъэх, адэгү-щылагъэх республикэм икьэ-ралыгъо IофшIэплэ заулэм ялэ-шъхьэтетхэм, общественнэ организациехэм ялIыкIохэм. БэлыкъарыбзэкIэ къыдэжырэ гэзетэу «Земаным» иредак-ция шылагъэх. Журналистхэм адырIагъэ зэIукIэгъум шыте-гушIагъэх хьмэ чIыналъэм шыпсэурэ бэлыкъархэмрэ къэрэ-щаехэмрэ ящылэкIэ-псэукIэ зыфэдэм.

Киргизием шыпсэурэ бэлы-къархэмрэ къэрэщайхэмрэ яобщественнэ згохьаныгъэу «Минги-тау» зыфилоуэрэм ипа-щэу Ахьмэт Жабоевыр зегъэушъомбгъугъэу къыте-гушIагъ а чIыналъэм шы-

псэурэ бэлыкъархэм яIофхэм язытет.

— Бишкек къалэм тилэпкэ хасэ Iоф шешIэ, — ылауагъ Жабоевым, — тызы-дэпсэухэрэм шъхьэклафэ, уасэ къытфамышIэу сфэIоштэп, арэу щытми, учIыгужъ ущы-мыпсэуныр псынклэгъоп.

Хьмэ республикэм шы-псэурэ бэлыкъархэм яIэлэ-гъуалэхэм КъБР-м IэшIагъэ шызэрагъэгъотмэ зэрашIои-гъори зэIукIэгъум къыщалауагъ. Тиреспубликэ ипарламент и Тхьаматэу Ануар Чеченовым хьакIэхэр къыгъэгугъагъэх ялэIу афигъэцэкIэнымкIэ фэлъэкIыштыр ышIэнэу.

IэкIыбым къыкIыгъэхэр бэлыкъар чылагъохэм кIоцхыт лъэпкыым изегъэужыжынын фэгъэхьыгъэ мэфэкIэу щылэ-щтми, зэIукIэгъухэми ахэлэ-жъэщтых.

ДЗЭГЪЭЩТЭ Азмет.

ДЖЫ ПАРИЖ АЩЭЩТ

ХудожествэмкIэ Урысые академием и Московскэ ака-демическэ художественнэ ли-цей къэгъэлъэгъонхэр зыщы-зэхашхэрэ изалхэм «Культурэ-хэр академие школым нэIуасэ щызэфэхьух» зыфилоуэр вы-ставкэр ащыкIуагъ. Ар Урысы-ем ичIыналъэхэм академиче-скэ еджаплэхэм зашегъэу-шъомбгъугъэным, лъэпкыбэ зыщыпсэурэ Урысые Федера-цием илэпкэ культурэ хьалэ-мэтхэр зэгъэшIэгъэнхэм фэ-гъэхьыгъэ къэгъэлъэгъонхэм-рэ научнэ-учебнэ программэ хэушъафыкIыгъэмрэ ащыш-Iахьэу щыт.

Пчэгум къыщагъэлъэгъуа-гъэхэм ащышых Дагыстан, Ингушетием, Къэбэртэе-Бэлы-къарым, Къэрэщэе-Щэрджэ-сым, Темыр Осетием — Ала-нием, Чэчэным, Къыблэ Осе-тием, нэмыкI чIыплэхэми джы-

рэ искусствэмкIэ яхудожник-хэм яIофшIэгъи 150-рэ.

Гу альаытэнэу щытыгъэп тиреспубликэ исурэтышIхэу КIышым, Цырым, Пашьтым, Бгъэжнэкъом, Горловым, Жылым, Пашьт-Хьаным, Аза-матовам, Джавадовым, Акки-зовам, МыгъолIым, Теппе-евым, Ахматовым, Тураевым, Марченкэм, Кочергин яIоф-шIагъэхэр ялэпIэсэныгъэкIэ адрэхэм къазэрахэщышты-гъэхэм.

Урысые Федерацием ина-роднэ художникэу, Урысыем исурэтышIхэм я Союз итхьа-матэу Андрей Ковальчук вы-ставкэр къызэIуихыгъ. ЗиIоф-шIагъэхэр къэзыгъэлъэгъуа-гъэхэм, ахэм яплъынэу къекIо-лагъэхэм гушыIэ дахэхэмкIэ зафагъэзагъ ХудожествэмкIэ академием ипрезидентэу Зу-

раб Церетели, Азербайджа-ным илIыкIоу Полад Бюль-Бюль Оглы, КъБР-м инароднэ сурэтышIэу, Художествэхэм-кIэ Урысые академием хэтэу КIыш Мухьэдин.

— Москва къэгъэлъэгъон зэмылIэужыгъуабэ щызэхаш-щэ, ау джырэ выставкэр ахэм ашIокIэу Кавказым шыш сурэтышIэ IэпIэсэхэм аIапэ къыпкыгъэ IофшIэгъэ зэфэ-шъафхэм уафэгъэнэIуасэ. Къэбэртэе-Бэлыкъарым жи-вописымрэ графикэмрэкIэ исурэтышIхэм якартинэхэр цIыфхэм апащхьэ къыреель-хьэ, — ылауагъ КIыш Мухьэ-дин.

Москва къыщагъэлъэгъогъэ выставкэр Париж ащэщт, ЮНЕСКО-м иштаб-фэтэр экс-позиционер къыщызэIуахышты.

ТIАЖЪ Залин.

ЛЪЭПКЪЫМ И МАФЭ АГЪЭЛЪЭШАГЪ

Бэлыкъар лъэпкыым изегъэ-ужыжынын и Мафэ гъэтхэпэ мазэм и 28-м КъБР-м игъэ-кIотыгъэу шыха-гъэуэфыкIыгъ. Та-рихьым къыхэнагъ а мафэр, гукIэгъунчъа-гъэм, жьалымыгъэм яутын бэлыкъархэм зэ-рарахыгъэм ишыхьа-тэу. Къыныгъо пстэуу лъэпкыым рагъэщэ-ч - гъэм къыу-ф а - гъэп бэлыкъар-хэр. Бэщэхэу, Iушхэу зэрэщыгъэм ящылэкIэ-псэукIэ зэтегъэуцожыгъэнымкIэ ишIогъэхэу къэкIуагъ.

Бэлыкъархэм изегъэужы-жынын и Мафэ Къэбэртэе-Бэлы-къарым шыпсэурэ цIыф лъэпкэ пстэуми здыхагъэуэфыкIыгъ, зэдырагъаштэу, зэдэлужхэу зэрэздэпсэухэрэм ар ишыхьа-тышIу.

— ТичIыгу мамырныгъэм-рэ зэгурьIоныгъэмрэ къыщы-ухъумэгъэнхэм ренэу тызэрэ-пылбыр ары тигъэхьагъэхэм

лъэпсэшIу афэхурэр, — ылауагъ республикэм и Президентэу КъаныкIо Арсен. Ащ бэлы-къар лъэпкыым гур зыщэфырэ хьохьу дахэхэр фиIохи, къэ-шъокIо ансамблэу «Балкари-ем» гъогу кIыхьэм тегъэпсы-хьагъэу IэкIыб къэралыгъом къыщашIыгъэ автобус дэхэ-шхор тыны фишIыгъ.

— Ансамблэр зызэхашагъэр мары илэс 20 мэхуш, ащ нахь тызыфэныкы, нахь тын лъапIэ джырэ нэс къытфашIы-гъэп, — ылауагъ автобус Iун-кIыбзэхэр зыфашIым, къэшъо-кIо купым ипащэу Магомед Эннеевым.

МэфэкIым фэгъэхьыгъэ пчыхъэзэхьахэм ялэпIэсэныгъэ къыщагъэлъэгъуагъ Къэбэр-тэе-Бэлыкъарым икьэшъокIо ансамблэхэу «Кабардинкэм», «Балкарием», нэмыкI къэ-шъокIо купхэм, республикэм иорэдылоу цIэрылохэм.

КъБР-м и Президент нэ-мыкIэу республикэм и Парла-мент идепутатхэр, Правитель-ствэм хэтхэр, хьакIэ лъапIэ-хэр шылагъэх бэлыкъар лъэп-кыым изегъэужыжынын фэ-гъэхьыгъэ пчыхъэзэхьахэу Нал-шык и Музыкальнэ театрэ щыкIуагъэм.

ГЪУШIО Зариф.

КЪАЛЭМ ИIЭШЪХЬЭТЕТХЭР ЕГЪЭГУМЭКIЫХ

Щэрджэскъалэ къыхиубытэ-рэ чIыгур зэрифэшъуашэм те-тэу зэрамыгъэфедэрэм къалэм иIэшъхьэтетхэр егъэгумэкIых, пстэуми афэмьдэу а Iофыр дэи зыхьугъэр КъЩР-м мылькым унашъо тешIыхьэгъэнымкIэ иминистерствэ ыIэ зыралъхьа-гъэм ыуж.

Щэрджэскъалэ иIэшъхьэ-тетэу Петр Коротченкэм къы-зэрэхигыщыгъэмкIэ, чIыгум-кIэ къалэм бэджэндэпкIэу гъэрэкIо къыIэкIэхьагъэр со-мэ миллион 13-кIэ нахь макI.

Ащ фэгъэхьыгъэу министр-ствэм зыфагъэзагъэми, Iо-фым зэхьокIыныгъэ фэхьу-гъэп. А пстэумэ ягъусэу псэу-плэ-коммунальнэ, обществен-нэ транспортым якъулыкъу-хэм ябэджэндэпкIэ фэдэ 12 — 30-кIэ нахьыбэ ашIыгъ.

Къалэм иIэшъхьэтетхэр зыгъэгумэкIырэ Iофыгъохэр зэшIохыгъэнхэмкIэ КъЩР-м ипрезидентэу Борис Эбзе-евыр къадэлэпыIэнэу мэгу-гъэх.

ОРДЭКЪО Женя.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхьазырыгъэр БРАНТИЭ Казбек.

Адыгэ быракъым и Мафэ ипэгъокӕу

Адыгэ быракъу жьогъо 12-р къызыхалыдыкӕу имэфӕкӕ мӕлылфэгъум и 25-м хӕдгъунафкӕу итт. Республикӕ общественнӕ движениу «Адыгэ Хасэм» игъӕцкӕкӕ ку игъӕкӕотыгъӕ зӕхъыгъоу мӕфӕкум илагъэм лъӕпкъым итарихъ быракъ дунаим мӕхъанӕу цыриӕм, Адыгэ Республикӕм икӕралыгъо быракъу зэрӕщытым, мӕфӕкӕ зэрӕзӕхъыцӕтым щӕтегуыцӕлагъӕх.

ТЫРЭГУШХО, ЛЪЭПКЪХЭР ЗЭКЪУЕЩЭХ

Адыгэ быракъыр лъӕпкъым зигӕр мыгъӕ илӕси 180-рӕ мӕхъу. Дунӕ Адыгэ Хасэм, Къӕбӕртӕе-Бӕлкъарым, Къӕрӕцӕе-Щӕр-джӕсым я Адыгэ хасӕхэм унашӕ ащаштагъ илӕс кӕс адыгэ быракъым и Мафӕ зӕхъ-щӕзӕ ашӕынӕу. Адыгэ быракъыр дунаим щашӕ. Фестивальхэм, спорт зӕнжӕокъухэм Адыгэ Республикӕм икӕралыгъо быракъ ащыбыбатӕу зытлӕгъукӕ ты-ругушхо.

Апӕрӕу зӕхъӕцӕтт

Мӕфӕкӕ апӕрӕу зӕхъӕцӕтт. Арышъ, амалӕу щыӕри къы-далытӕзӕ, лъӕпкъ гупшысӕри щыӕныгъэм щыпхыращы ашӕойгъу. Мӕфӕкӕ адыгъу ти-республикӕ исмӕ ямызакъоу, зӕкӕ лъӕпкъу щыпсӕурӕмӕ ямӕфӕкӕ хъуным фӕшӕ зӕхъ-щӕкӕомӕ лъӕныкъуабӕмӕ анаӕ атырадзӕгъ.

Лъӕш дӕдӕу къемыщхы зыхъукӕ, мӕфӕкӕыр Мыекъуапӕ ипчӕгу щызӕхъӕ ашӕойгъоуи зӕлукӕм къыщаӕуагъ. Адыгэ Республикӕм и Къӕралыгъо фи-лармоние торжественнӕ зӕхъӕр щызӕхъӕнышъ, адыгэ джӕгур Лениным ыцӕ зыхъыр пчӕгум щашӕынӕу къызыӕуагъӕхӕри къахӕкӕыгъӕх.

Мӕфӕкӕыр мӕфӕкӕ шъыпкъӕ хъуным пае цыфӕу хӕлӕжъӕшт-хэм адыгэ быракъ цыкӕлхӕр аӕыгъынхӕу, бгъэм хашӕнӕу, къуаджӕхэм я Адыгэ хасӕхэм бы-ракъ зырыз нӕмыӕми къызы-даштӕнышъ, Мыекъуапӕ къӕкӕон-хӕу, нӕмыкӕ екӕолӕкӕхӕри фашӕынхӕ алъӕкыштӕу зӕлукӕм къыщаӕуагъ.

Мӕфӕкӕыр апӕрӕу зӕхъӕцӕшт, яакъыл къахӕзылхъан зылгӕ-кӕыштхӕр упчӕжъӕгъу ашӕых. Сурӕтышӕ-модельер цӕрыӕоу Стӕшъу Юрӕ адыгэ шъуашӕу ышӕыгъэм Урысые Федерацием-рӕ Адыгэ Республикӕмрӕ жъӕ-ралыгъо быракъхӕр хӕолъагъох.

— Быракъитӕри адыгэ шъуа-шӕм хъсыдагъӕх, мӕфӕкӕым къы-щыдгъӕлгъӕонхӕ тӕлӕкышт, — къыщиӕуагъ зӕхъхӕм Стӕшъу Юрӕ. — Мӕфӕкӕыр шӕжъ тилъ-ным, зӕкӕошныгъӕр гъӕпытӕ-гъэным афӕлӕжъӕцӕтӕу сӕлытӕ.

Адыгэ Хасэм изӕлукӕ къы-щыгуыцӕлагъэм Стӕшъу Юрӕ дырагъӕштагъ. Адыгэ джӕгур кӕалӕм ипчӕгу зыщызӕхъӕкӕ, УФ-м ыкӕи АР-м ябыракъхӕр щалӕтыщыгъ.

Адыгэ Республикӕм культу-рӕмкӕ иминистрӕу Чӕмышӕо Гъазый къызӕриӕуагъӕмкӕ, адыгэ быракъым имѐфӕкӕ искусствӕм

щылажъӕхӕрӕр чанӕу хӕлӕжъӕн-хэм фӕхъабырых. Ищыкӕлагъӕу залытӕкӕ, орӕдхӕр къызы-щалошт пчӕгур Лениным исау-гъӕт дӕжъ къыщызӕлӕхъышт.

Адыгэ джӕгумӕ

ацӕбыбатӕ

— Адыгэ быракъым тыр-гушхо, тӕгъӕлӕпӕ, лъӕпкъхӕр зӕкъуегъуоуох, — къыщиӕуагъ зӕ-хъхӕм Нӕгъуцу Аслъан. — Нысӕцӕ джӕгумӕ адыгэ бы-ракъыр ацӕбыбатӕ. Тӕ, адыг-хэм, къыткӕырыпӕлхъӕзӕ, урыс-хэм, ермӕлхэм, абхъазхэм, нӕмыкӕ лъӕпкъхэм янысӕцӕхэм ябыракъ-хӕр ацӕгъӕбыбатӕх. Адыгэ бы-ракъыр Урысые Федерацием, Абхъазым, фӕшъхъафхӕми ябы-ракъхэм агуагъууагъӕу ныс-цӕхэм зӕращытлӕгъурӕм тегъӕгушӕ.

Хъунӕго Чӕтиб, Къӕзӕнӕ Юсыф, Едыдж Мӕмӕт, Бӕгъырӕкӕо Нур-бий, Мӕшфӕшӕу Нӕдждӕт, Къӕ-лӕшӕо Аскӕр, Мӕфӕшӕукӕо Шангуль, Къуекӕо Аслъанбий, Аджӕгырые Аскӕрбий, Нӕхӕе Аслъан, нӕмыкӕхӕри зӕлукӕм къыщыгуыцӕлагъӕх. Адыгэ Ха-сэм итхъаматӕу Хъӕпӕе Арам-бий зӕфӕхъысыжъӕу зӕлукӕм къыщыгъыгъӕцӕгъ илӕс кӕс

адыгэ быракъым имѐфӕкӕ зӕр-зӕхъӕцӕтӕыр.

Шъыгъо-шӕжъ мафӕр жъоны-гъуакӕм и 21-м Адыгеим зӕрӕщыгъӕунафкӕыштӕм, 2014-рӕ илӕсым Олимпиадӕ джӕгунхӕу Шъӕчӕ шыкӕоштхэм якультурнӕ Программӕ АР-р зӕр-хӕлӕжъӕцӕтым, нӕмыкӕхӕми зӕ-хъхӕм ащытегуыцӕлагъӕх.

Адыгэ быракъым имѐфӕкӕ лъӕпкъхӕр зӕрӕзӕпимыгъууцӕшт-хэм, быракъым адыгъу дунаим тетхӕр зӕрӕзӕфӕищӕхӕрӕм, АР-м икӕралыгъо быракъу ар зӕр-щытым тырыгушхозӕ, тарихъ кӕӕбарӕу пылӕым цыфхӕр нахъышӕоу щыгъӕгъӕзӕгъӕнхэм, фӕшъхъафхӕми зӕратегуыцӕла-гъӕхэм шӕуагъӕу къытыштыр щыӕныгъэм къыщылгъӕошт. АР-м лъӕпкъ Иофхӕмкӕ, Иӕкӕыб кӕӕралхэм ащыпсӕурӕ тилъӕп-кӕгъӕуэхэм адырӕлӕ зӕпхыныгъӕ-хӕмкӕ ыкӕи кӕӕбар жъуӕгъэм иамалхӕмкӕ и Комитет итхъа-матӕу Жакӕмыкӕо Вячеслав, АР-м и Президент иӕпыӕгъоу Баджӕ Людмилӕ, Адыгеим ныбжыкӕ Иофыгъохӕмкӕ и Ко-митет ипашӕу Къӕрӕтӕбӕнӕ Мы-хъамодӕ, нӕмыкӕхӕри зӕхъхӕм къыщыгуыцӕлагъӕх.

Футбол. Урысыем изӕнӕкӕокъу, ятӕонӕрӕ купыр

«Зӕкӕошныгъӕр» 2010-рӕ илӕсым

Натхъо Адам — клубым идиректор шъхъаӕ.

Дзӕгъащтӕкӕо Эдуард — директор шъхъаӕм щынӕгъончъагъӕмкӕ игуадз.

Зекӕогъу Мурат — «Зӕкӕошныгъӕм» ит-ренер шъхъаӕ.

Аулӕз Рӕщыд — командӕм ипашӕ.
Лепехин Константин — тренер.
Варельджан Сергей — администратор.
Худалов Руслъан — врач.
Кушмызӕкӕо Станислав — массажист.
Соколов Владимир — видеооператор.
Саус Максим — пресс-атташе.

Ешӕлакӕохӕр

Арустамян Арман
Балабанов Вадим
Батырбий Руслъан
Гъыщ Мӕдин
Грищенко Сергей
Жегулин Игорь
Зеленский Тихон
Кочиев Сослан
Кузнецов Виктор
Къулӕ Руслъан
Мальцев Сергей
Мирный Станислав
Москаленко Николай
Мыкӕо Мурат
Павлов Денис
Панченко Андрей
Романенко Александр
Сандаков Сергей
Такъый Руслъан
Таукъӕн Тимур
Уздӕн Роман
Шӕуджӕн Борис
Щыко Руслъан
Юдин Иван.

НЕПЭ ЕШІЭНЫР АУБЛЭ

Мыекӕонӕ футбол клубу «Зӕкӕош-ныгъӕм» 2010-рӕ илӕс ешӕгъур непӕ еублӕ. Гъӕзетеджӕхэм яшӕойгъоны-гъӕхӕр къыдӕтлгъытӕхӕзӕ, зӕлукӕгъоу хӕгъӕгум изӕнӕкӕокъу цыриӕиштхэм, клубым ипашӕхӕмрӕ футболистхӕмрӕ шъуащытӕгъӕгъуазӕ.

Тыгъ, сыдигъо щызӕлукӕцӕтхӕ?

Апӕрӕ кӕекӕокӕыгъор

10.04.
«Зӕкӕошныгъ» — «Таганрог» Таганрог
17.04.
«Динамо» Ставрополь — «Зӕкӕошныгъ»
22.04.
«Зӕкӕошныгъ» — «Энергия» Волжский
26.04.
Урысыем и Кубок, финалым и 1/256-рӕ ешӕгъуэхӕр
«Черноморец» Новороссийск — «Зӕкӕошныгъ»
30.04.
«Батайск-2007» Батайск — «Зӕкӕошныгъ»
6.05.
«Зӕкӕошныгъ» — «Ангушт» Назрань
10.05.
Урысыем и Кубок, финалым и 1/128-м хӕхъӕр ешӕгъуэхӕр
13.05.
«Дагдизель» Каспийск — «Зӕкӕошныгъ»

20.05.
«Зӕкӕошныгъ» — «Автодор» Владикавказ
26.05.
«Астрахань» Астрахань — «Зӕкӕошныгъ»
01.06.
Я 9-рӕ ешӕгъуэхэм «Зӕкӕошныгъӕр» а мафӕм ахӕлажъӕрӕп.
8.06.
«Зӕкӕошныгъ» — «Митос» Новочеркасск
15.06.
«Черноморец» Новороссийск — «Зӕ-кӕошныгъ»
21.06.
«Зӕкӕошныгъ» — «Кавказтрансгаз» Рыздвяный
28.06.
«Торпедо» Ермӕлхъабл — «Зӕкӕошныгъ»
4.07.
«Зӕкӕошныгъ» — «Краснодар-2000» Краснодар
10.07.
«Мӕщыкӕу» Пятигорск — «Зӕкӕошныгъ»
16.07.
«Зӕкӕошныгъ» — «Беслан» Беслан
22.07.
СКА Ростов-на-Дону — «Зӕкӕошныгъ»

Нӕкӕубгъом итхӕр зыгъӕхъабырыгъӕр ЕМТИЛӕ Нурбий.